

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sociální práce

Diplomová práce

Bc. Štěpán Frydrych

Dopad pandemie Covid-19 na sexbyznys v České republice

The impact of Covid-19 pandemic on the sex business in the Czech Republic

Praha 2022

Vedoucí práce PhDr. Kazimír Večerka, Csc

Poděkování:

V první řadě bych rád poděkoval svému vedoucímu práce PhDr. Kazimírovi Večerkovi, Csc. za to, že se mnou měl po celou dobu trpělivost. Dále velké poděkování patří mé nejbližší rodině, která mi byla důležitou oporou ve chvílích tvůrčích krizí.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5.1.2022

Bc. et Bc. Štěpán Frydrych, DiS.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématem souvisejícím s pandemií onemocnění Covid-19, konkrétně dopady na sféru sexbyznysu, resp. na osoby, které se v tomto segmentu komerčních sexuálních služeb pohybují. Cílem práce bylo analyzovat a popsat možné dopady ve vymezených oblastech, které vzešly z prostudovaných dostupných zdrojů (především zahraničních). Dopady byly zkoumány pomocí kvalitativní metody v šesti oblastech (psychosociální a socioekonomická oblast, oblast zdraví, bezpečí, změna formy sexbyznysu a legalizace sexbyznysu) ve vztahu k osobám, které se v této sféře pohybují a vydělávají si tak na své živobytí, zajištění rodiny a plnění dalších závazků (např. dluhy). Analyzované oblasti a popsané dopady vyplývající z provedených polostrukturovaných rozhovorů byly v diskuzi porovnány s výstupy zahraničních výzkumných zpráv, případně s českými zdroji pomáhajících organizací, a byla navržena možná opatření, jak tyto dopady zmírňovat, případně jim v budoucnu předejít.

Abstract

The diploma thesis deals with a topic related to the Covid-19 pandemic, specifically the impact on the sex business, resp. to people who move in this segment of commercial sexual services. The work aimed to analyze and describe the possible effects in the defined areas, which arose from the available studied sources (mainly foreign). The impacts were examined using qualitative methods in the areas (psychosocial and socio-economic, health, safety, change of sex business, and legalization of sex business) about those who move in this area and earn their living, family security, and benefits other liabilities (e.g., debts). The analyzed areas and the described impacts resulting from the semi-structured interviews were compared in discussion with the results of foreign research reports or with Czech sources of helping organizations, and were suggested possible ways to mitigate these impacts or may be prevented by future measures.

Klíčová slova (česky)

sexyznys, prostituce, dopad pandemie Covid-19, protiepidemická opatření, pracovník v sexuálních službách

Key words

Sex trade, prostitution, impact Covid-19 pandemic, anti-pandemic measures, sex worker

Obsah

Úvod.....	8
1 Úvod do problematiky sexbyznysu.....	10
1.1 Vymezení základních pojmů	10
1.1.1 Sexbyznys	10
1.1.2 Prostituce	11
1.1.3 Osoba poskytující sexuální služby.....	11
1.1.4 Zákazník.....	13
1.2 Stručný historický exkurz do prostituce	14
1.2.1 Období od roku 1918 do 1948	14
1.2.2 Období po roce 1948 do roku 1989	14
1.2.3 Období po roce 1989 do současnosti	15
2 Sexbyznys, jeho formy a aspekty	16
2.1 Formy.....	16
2.2 Práce v sexbyznysu.....	17
2.2.1 Vstup do sexbyznysu	17
2.2.2 Odchod ze sexbyznysu.....	19
2.3 Sociální a zdravotní aspekty prostituce	20
2.4 Role sociální práce s osobami v sexbyznysu	21
3 Přístupy k sexbyznysu a jeho legislativní vymezení	24
3.1 Přístupy k sexbyznysu v mezinárodním měřítku.....	24
3.2 Legislativní postavení sexbyznysu v České republice.....	27
3.2.1 Trestně právní a správně právní aspekty prostituce.....	28

3.3 Návrh zákona o regulaci sexbyznysu, resp. prostituce	30
4 Protiepidemická opatření v České republice	32
4.1 Protiepidemická opatření v České republice a oblasti dopadu	32
4.2 Podpůrná opatření k redukci následků zavedených krizových opatřeních	35
5 Praktická část	36
5.1 Cíl práce	36
5.2 Cíl výzkumu.....	36
5.3 Výzkumné otázky	36
5.4 Výběr výzkumného vzorku.....	36
5.5 Strategie výzkumu	40
5.6 Technika sběru dat	40
5.7 Průběh sběru dat.....	41
5.8 Technika analýzy dat	42
5.9 Etické zásady výzkumu	44
5.10 Limity výzkumu.....	44
5.11 Interpretace dat	47
5.11.1 Dopady pandemie onemocnění Covid-19 ve vymezených oblastech	47
5.11.1.1 Dopady v psychosociální oblasti	47
5.11.1.2 Dopady v socioekonomické oblasti	48
5.11.1.3 Dopady v oblasti zdraví	52
5.11.1.4 Dopady v oblasti bezpečí.....	53
5.11.1.5 Změna formy sexbyznysu.....	55

5.11.1.6 Vliv na oblast legalizace sexbyznysu	56
6 Diskuse.....	58
Závěr	62
Seznam literatury	65
Legislativní zdroje	68
Elektronické zdroje	70

Úvod

Předkládaná diplomová práce se zabývá vybranými oblastmi dopadu pandemie onemocnění Covid-19 na sexbyznys v České republice, konkrétně na osoby poskytující sexuální služby. Téma bylo zvoleno proto, aby ilustrovalo vliv pandemie na sféru, která je stále tolik diskutována laickou i odbornou veřejností nejen v České republice, a přesto je v některých aspektech přehlížena. Pandemie onemocnění Covid-19 vnesla i do této oblasti některé změny, které zatím nejsou podrobněji zmapovány, ale první výstupy jsou již známy především ze zahraničních výzkumů.

Cílem práce je analyzovat a popsat dopady pandemie onemocnění Covid-19 na oblast sexbyznysu, konkrétně na osoby poskytující sexuální služby, a to ve vybraných oblastech. Jedná se o oblast socioekonomickou, psychosociální, dále o oblast zdraví, bezpečí, oblast forem sexbyznysu a legalizace sexbyznysu. Důvodem pro volbu tohoto tématu bylo to, že pandemie onemocnění Covid-19 se odrazila v celé naší společnosti, v životech všech lidí, dotkla se celé řady profesí, omezila fungování ekonomiky po celém světě. Významně se promítla do života skupin obyvatelstva, které jsou více ohrožené (nízkými příjmy, emocionálním strádáním, sociálním vyloučením apod.), jako jsou rodiny s dětmi, potažmo rodiče samoživitelé, senioři. Pandemie onemocnění Covid-19 zasáhla takové skupiny, které byly již na okraji společnosti, byly sociálně vyloučené nebo jim sociální vyloučení hrozilo, jako např. osoby bez domova, lidé žijící v sociálně vyloučených lokalitách a v neposlední řadě i lidé působící v sexbyznysu.

Lidé, vydělávající si na živobytí a další závazky prací v sexbyznysu, jsou z dnešního pohledu stále marginalizovanou sociální skupinou, byť rozsah a kvalita služeb zaměřených na podporu a pomoc osobám v sexbyznysu (příp. odcházejícím ze sexbyznysu) se zvyšuje. Diplomová práce se proto snaží rozkrýt některé aspekty, které mohou u osob v sexbyznysu znamenat zhoršení jejich sociální situace, ohrožení zdraví a uvržení do chudoby.

Diplomová práce obsahuje část teoretickou a část empirickou. Teoretická část je rozdělena do 4 kapitol. V těchto kapitolách je postupně věnován prostor pro vymezení základních pojmů, které uvádějí do zpracovávaného tématu. Dále je zde ve stručnosti nastíněn historický kontext vývoje prostituce na našem území od počátku 20. století, resp. od vzniku Československé republiky. Další kapitoly se věnují přístupům k řešení prostituce a následně související legislativě, vč. otázky legalizace prostituce. Na teoretickou část navazuje část empirická, ve které jsou vymezeny oblasti, které jsou provázány se sexbyznysem a ve kterých se mohou projevit změny ovlivňující osoby v sexbyznysu. Empirická část je zpracována kvalitativní

metodou, přičemž jako nástroj sběru dat byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Informace získané v rámci uskutečněných rozhovorů s osobami v sexbyznysu byly dále analyzovány, vyhodnoceny a v závěrečné diskuzi opatřeny komentářem a porovnány s dostupnými výsledky ze zahraničních výzkumů. V diskuzi byly rovněž vyvozeny závěry, resp. návrhy opatření, které mohou dopady pandemie onemocnění Covid-19 zmírnit nebo jim v budoucnu předejít.

1 Úvod do problematiky sexbyznysu

V úvodní části této diplomové práce si nejdříve vymezíme základní užívané pojmy související s problematikou sexbyznysu. Následovat bude stručný historický přehled týkající se poskytování sexuálních služeb od vzniku Československé republiky v roce 1918 do současnosti.

1.1 Vymezení základních pojmů

Zde se zaměříme na vytyčení jednotlivých pojmů, které budou v práci užívány. Jasně vymezení používané terminologie je předpokladem pro správné pochopení rozebírané problematiky.

1.1.1 Sexbyznys

Sexbyznys je termín, který má širší vymezení, obecně v sobě zahrnuje veškeré komerční poskytování sexuálních služeb (prostituci, pornografii). V současné době se tento pojem užívá jako *ekvivalent pro fenomén prostituce*, neboť se jedná o nestigmatizující označení činnosti sexuálních pracovníků/pracovnic. Dále tento pojem odráží posun ve vnímání poskytování sexuálních služeb za úplatu. Na základě širšího odborného a veřejného diskurzu dochází po vzoru jiných států i u nás k přeorientování vnímání sexbyznysu jako práce, za kterou přísluší odměna.

V obecné rovině se v případě sexbyznysu jedná o činnost fyzické osoby, která nabízí a poskytuje jiné osobě za úplatu naplnění jejích sexuálních potřeb. S touto činností se v komerční rovině často pojí i doprovodné jevy spočívající v obchodování s lidmi a vykořisťování sexuálních pracovníků třetími osobami¹. Základní rozdíl mezi obchodováním s lidmi poskytujícími sexuální služby a sexbyznysem můžeme vnímat v oblasti dobrovolnosti. Zatímco v sexbyznysu se jedná o dobrovolné a cílené poskytování sexuálních služeb za účelem zisku, v případech obchodování s lidmi se jedná o jejich využívání za účelem zisku obchodníka, který je současně v pozici vykořisťovatele. Vzhledem k úzkému tematickému zaměření této práce se složité problematice obchodování s lidmi a vykořisťování sexuálních pracovníků/pracovnic nebudeme blíže věnovat.

¹ V praxi rozlišujeme vztah sexuální pracovník a zákazník. Někdy se do tohoto vztahu zapojuje ještě provozovatel neboli zprostředkovatel.

1.1.2 Prostituce

Prostituce je společenský jev, který není v odborné literatuře jednotně definován. Existuje hned několik definic prostituce, která je všeobecně chápána jako nabízení sexuálních služeb za úplatu (Capponi, Novák, Hajnová, 1994). Weiss (2010) definuje prostituci jako heterosexuální či homosexuální styk pro finanční či materiální zisk. Matoušek (2008) tyto základní definice rozšiřuje a prostituci vymezuje jako poskytování služeb s uspokojováním sexuálních potřeb zákazníka za úplatu nebo za jinou protislužbu. Společným znakem všech uvedených vymezení je vztah sexuální styk a získání prospěchu, avšak v definici dle Matouška (2008) lze jako v jediné z uvedených definic sledovat snahu postihnout prostituci jakožto formalizovanou výdělečnou činnost. Podle Malinové (in Matoušek, Křišťan, 2013) je vznik prostituce založen na specifické reakci na sexuální potřeby členů společnosti, kdy jejich uspokojování je uznávanými způsoby nedostatečné. Tímto vzniká poptávka a nabídka, základní tržní mechanismus, který se uplatňuje i ve sféře sexbyznysu. Tato skutečnost je jedním z důvodů, proč je vhodné k prostituci přistupovat z pozice výdělečné činnosti, ačkoliv ve formálním pojetí jí není. *„Nejde však už jen o individuální akt směny sexuálního styku za peníze či jiné výhody, ale ve společnosti objektivně existuje možnost zakoupit si (sexuální) služby, které vedou k sexuálnímu uspokojení zákazníka.“* (Malinová in Matoušek, Křišťan, 2013, s. 341) V takovém případě můžeme hovořit o normalizaci prostituce, neboť tím předkládáme existenci takové nabídky sexuálních služeb, které je možné volně vyhledat a použít.

1.1.3 Osoba poskytující sexuální služby

V případě komerčního poskytování sexuálních služeb se setkáváme se vztahem zákazník a poskytovatel sexuální služby. V případě poskytovatele se jedná o fyzickou osobu, která musí splňovat určitá kritéria. Jedná se o dospělou osobu, kterou může být jak žena, tak muž. Dalším kritériem je dobrovolnost této osoby poskytovat sexuální služby. V optice sexbyznysu chápané v pracovněprávním pojetí je právě složka dobrovolnosti nuancí oddělující od sebe poskytování komerčních sexuálních služeb a obchodování s lidmi a sexuální vykořisťování. Zatímco obchodované a sexuálně vykořisťované osoby považujeme za oběti jednání třetích osob, dobrovolně poskytnutá komerční sexuální služba definuje takovou osobu jako *sexuální*

pracovníci/pracovníka, kterému přísluší za poskytnutou službu náležitá odměna². Zde je potřeba pracovat s tím, že „dobrovolnost“ je do určité míry ovlivněna aktuální sociální situací, kdy za jiných okolností by sexuální pracovnice/pracovníci volili jinou pro ně dostupnou variantu řešení nepříznivé situace.

V praxi se můžeme setkat i s dětmi nabízejícími sexuální služby. V takovém případě musíme rozlišovat, zda se jedná o osobu, která dovršila 15. rok věku, ale nedovršila 18. rok věku, a osobu, která nedovršila 15. rok svého života. Je nutné striktně tyto rozdíly dodržovat. Zákodárce ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., (dále jen „trestní zákoník“) přiznává zvláštní ochranu osobám mladším 18 let a to především v zachování lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Obecně ale panuje na národní i mezinárodní úrovni shoda o kriminalizaci nejenom komerčního poskytování sexuálních služeb dětmi, které se takto stávají obětmi sexuálního zneužívání.

Weiss (2010) rozlišuje několik typů osob, které v sexbyznysu poskytují sexuální služby, a to *profesionály*, *poloprofesionály* a *amatéry*. V případě profesionálních sexuálních pracovníků jsou Weissem (2010) jsou za tyto považovány sexuální pracovnice/pracovníci, kteří si svůj život v komerčních sexuálních službách řídí sami bez tzv. „manažerů“. Jedná se tedy především o sexuální pracovnice/pracovníky poskytující eskort, kdy si zákazníci sami vybírají. Sexbyznys je pro ně jediným a dostatečným příjmem peněz. Oproti tomu u poloprofesionálních sexuálních pracovníků Weiss (2010) uvádí, že se jedná o takové osoby, které jsou v sexbyznysu angažovány krátkodobě, tj. jedná se o jejich přechodný způsob získávání finančních prostředků. O svůj zisk se ale často dělí se zprostředkovatelem, popřípadě s dalšími osobami, které jsou účastny na nabídce sexuálních služeb. S poloprofesionálními sexuálními pracovnicemi/pracovníky se můžeme setkávat ve všech formách sexbyznysu. Dále Weiss (2010) rozlišuje amatérské sexuální pracovnice/pracovníky, kteří nabízejí sexuální služby jako poslední možnost získat finanční prostředky. Tyto příležitostné sexuální pracovnice/pracovníci jsou nejčastěji typičtí pro pouliční formu sexbyznysu. Často jsou takovými osobami mladí bezdomovci (jak muži, tak ženy), kteří si občasným nabízením sexuálních služeb (tzv. *survival sex*) zajišťují nezbytné finanční prostředky (Vágnerová, Černý, Marek, 2013).

² Po vzoru pracovněprávního vztahu nebo vztahu podnikatelských subjektů např. nakupující – prodávající, objednatel – dodavatel.

1.1.4 Zákazník

Zákazník je často opomíjenou stranou v diskuzi o sexbyznysu, přičemž bez jeho poptávky by nebyla nabídka a nemohli bychom vůbec hovořit o sexbyznysu. Pro sexuální pracovnice/pracovníky je zákazník zdrojem příjmů, ale současně i zdrojem rizik. Absencí právní úpravy regulující sexbyznys je vztah mezi sexuální pracovníci/pracovníkem a zákazníkem v hrubém nepoměru. Mnozí zákazníci si jsou vědomi tohoto nerovného vztahu a této skutečnosti zneužívají ve svůj prospěch. „*Klientela sexuálních pracovnic má významný vliv na celkový koncept sexuálních služeb, kdy příliv a odliv především zahraniční poptávky znamenalo i přetransformování sexbyznysu*“ (Ondrášek, 2020, s. 32). Motivace zákazníka k využití sexuálních služeb není vždy dána pouze uspokojením sexuálních potřeb. Nejčastějšími zákazníky jsou muži a minimálně ženy. Weiss (2010) rozlišuje typy klientů na *romantika, konzumenta, experimentátora a pacienta*.

- ***Experimentátor***

Specifikem pro tento typ klienta je potřeba vyhledávat vzrušení, dobrodružství. Věková hranice u těchto klientů není daná. Zvláštností tohoto typu klienta je skutečnost, že se jedná o jednorázový zážitek, který se už nemusí opakovat.

- ***Konzument***

V případě tohoto typu klienta je určujícím znakem pravidelnost využívání komerčních sexuálních služeb. Nejčastější motivací těchto klientů je možnost nezávazného sexu bez jakýchkoliv závazků.

- ***Pacient***

S tímto typem klienta se pojí zvýšený výskyt sexuálních deviací, jako je např. sadismus či masochismus. Tito zákazníci preferují komerčně nabízené sexuální služby, neboť sexuální pracovnice/pracovníci jsou ochotni za úplatu plnit mnohdy velmi netradiční, až bizarní sexuální přání, která často mohou vyústit v ohrožení jejich zdraví a života.

- ***Romantik***

Romantik je typ klienta, který navštěvuje komerční sexuální služby nejenom za účelem sexuálního uspokojení. Tito klienti nepotřebují sexuální styk, vystačí si např. s povídáním, mazlením apod. U sexuálních pracovnic a pracovníků vyhledávají především pochopení či

útěchu. Často se můžeme setkat s typem romantického klienta, který je motivován vidinou spasitele nebohých žen v prostituci.

1.2 Stručný historický exkurz do prostituce

V práci je nastíněn stručný historický vývoj týkající se problematiky poskytování sexuálních služeb. Dějiny prostituce jsou velmi obsáhlé a nejsou předmětem zkoumání v této práci, nicméně je žádoucí pro pochopení dané problematiky zmínit vývoj prostituční scény, resp. postojů či přístupů k ní. V této kapitole užíváme pojem *prostituce* v dobovém chápání poskytování sexuálních služeb. Z důvodu rozsáhlosti tématu je historický pohled na danou problematiku zúžen na naše území od vzniku Československé republiky, tedy od roku 1918 do současnosti.

1.2.1 Období od roku 1918 do 1948

Se vznikem Československé republiky přešlo řešení prostituce na nově vzniklý stát, kdy tento si zachoval přístup k prostituci z dob Rakouska-Uherska. V počátcích se uplatňoval reglementační přístup, kdy prostitutky musely být registrované, chodily na pravidelné lékařské prohlídky. Rokem 1922 byl přijat zákon o potírání pohlavních nemocí, který vycházel z aboličního přístupu, kdy zrušil policejní a ostatní správní dozory nad prostitutkami (Kovaříková, 2014). Projevila se snaha regulovat prostituci skrze doprovodné jevy a kriminalizací prostitutek i zákazníků. Stejně jako v předchozích historických dobách i zde se objevovala prostituce pouliční, prostituce provozovaná v nevěstincích a pro dobu první republiky příznačná tzv. šenkovní prostituce (Lenderová, 2002).

V období první republiky a současně i po dobu druhé světové války byla prostituce tolerována. Ve válečných dobách to většinou bývala jediná možnost jak získat prostředky k přežití (Ringdal, 2000). „*Prostitutky, které chtěly poskytovat sexuální služby vojákům (v té době největší klientela), se musely nechat zaregistrovat a pravidelně docházet na lékařské prohlídky, a to z důvodu obav o bojeschopnost armády.*“ (Frydrych, 2016, s. 16)

1.2.2 Období po roce 1948 do roku 1989

Po převzetí moci komunistickou stranou v roce 1948 byla novým režimem nastavena nová společenská pravidla. Prostituce byla režimem považována za společensky nežádoucí jev a byla kriminalizována (trestný čin příživnictví). Ačkoliv byla prostituce v ilegality, byla hojně

vyhledávána a dokonce zneužívána režimem pro získání kompromitujících materiálů Státní bezpečnosti.

1.2.3 Období po roce 1989 do současnosti

Po sametové revoluci a rozpadu Sovětského svazu se v Československé federativní republice a následně v České republice začaly projevovat globalizační tendence. To způsobilo, že se na našem území začaly projevovat především západní hodnoty a trendy. S otevřením hranic se u nás rozmohl sexuální turismus, rozšířila se prostituce v klubech. Především v příhraničních oblastech byl zaznamenán nárůst pouliční prostituce. *„S příchodem globalizace se nejen rozmohla prostituce, ale i s ní spojené negativní jevy, jako např. krádeže, užívání omamných a psychotropních látek či násilnosti na ženách“* (Frydrych, 2016, s 17). Tento stav v určité obměně přetrvává pořád. Zároveň je viditelná snaha státu danou problematiku řešit a to např. novým Návrhem zákona o regulaci prostituce (z r. 2014) nebo Národní strategií boje proti obchodování s lidmi pro rok 2020 - 2023.

2 Sexbyznys, jeho formy a aspekty

V této kapitole se zaměříme na rozlišení forem nabízení sexuálních služeb. Dále se budeme zabývat důvody vstupu a vystoupení ze sexbyznysu. Též se zaměříme na zdravotní a sociální aspekty sexbyznysu. Závěrem se budeme zabývat sociální prací s osobami poskytujícími sexuální služby v České republice.

2.1 Formy

V odborné literatuře (Šídová, Poláková, Malinová, 2013, Weiss, 2010) se můžeme setkat s obecným rozdělením, a to na *indoor* a *outdoor* poskytování sexuálních služeb, tedy podle místa, kde jsou sexuální služby poskytovány. Historicky nejstarším místem poskytování sexuálních služeb je u nás **hotelová a barová prostituce** (Malinová in Matoušek et. al., 2013). Mladé dívky se stahovaly za cizinci, kteří pro ně znamenali zdroj peněz. Dále můžeme rozlišovat tzv. **pouliční prostituci**, kdy se jedná o *zažitý terminus technicus* pro jakékoliv nabízení a poskytování sexuálních služeb v outdoor prostoru. Jedná se tak nejen o ulice, ale i parkoviště, parky, zkrátka jakékoliv venkovní stanoviště. Dalším místem nabídky jsou specializované podniky nazývané **sexkluby** nebo též **noční kluby**. Tyto nabízejí veškeré zázemí pro poskytování sexuálních služeb od umožnění kontaktu se sexuální pracovníci až po dodatkové služby jako občerstvení, umělecký program či masáže. Vedle uvedeného existují i tzv. **priváty**. V těchto případech jsou sexuální služby poskytovány v soukromých bytech, v běžné zástavbě, které si pronajímají sexuální pracovnice/pracovníci společně nebo individuálně (Šídová, Poláková, Malinová, 2013, s. 55). Tato forma se vyznačuje zvýšeným rizikem násilí ze strany zákazníků. Oproti poskytování sexuálních služeb v nočním klubu, absentuje v privátní formě dohled nad bezpečností, který je v klubové formě nejčastěji řešen ochrankou. Vedle uvedených forem se můžeme setkat i s **escortem**, jakožto doprovodnou službou na trhu se sexuálními službami. Zákazník si objedná sexuální pracovníci, která k němu následně dojde. Jedná se tak o opak privátů.

S rozvojem internetu pro širokou veřejnost došlo k jeho využívání pro účely sexbyznysu hlavně jako inzertního prostředí. V posledních několika letech se čím dál častěji můžeme setkat i s poskytováním sexuálních služeb přes internet. Tzv. **online poskytování sexuálních služeb** se pohybuje v hraničním prostředí mezi pornografií a komerčním poskytováním sexuálních služeb. V materiálním pojetí poskytování sexuálních služeb se o tento druh činnosti nejedná. V online formě nedochází k fyzickému kontaktu, nicméně účel a odměna za něj jsou aspekty, které naplňují formální pojetí komerčních sexuálních služeb. Je otázkou, zda umožnění přímého

přenosu audiovizuálního zachycení svého těla v reálném čase a v souvislosti s plněním přání zákazníka, lze vůbec považovat za sexbyznys, či zda se jedná jen o zvláštní formu pornografie. V odborné praxi dosud neexistuje jednoznačné rozlišení o jakou formu sexbyznysu se jedná, a to především z důvodu, že se jedná o poměrně nedávno projevený jev. Nicméně zde je zapotřebí uvést, že v internetovém prostředí jsou platné stejné normy (zákony) jako ve skutečném světě. Z toho lze odvozovat, že se jedná o *virtuální subtyp* poskytování komerčních sexuálních služeb.

2.2 Práce v sexbyznysu

Označení *práce v sexbyznysu* není nahodilé, jelikož se jedná o činnost za kterou přísluší odměna. Ačkoliv se nemůžeme bavit o práci v pracovněprávním pojetím, je toto označení nejuvýstižnější pro činnost, kterou sexuální pracovnice/pracovníci poskytují. Z toho důvodu se budeme v této podkapitole zabývat důvody vstupu, setrvání a výstupu ze sexbyznysu. Dále se zaměříme na sociální a zdravotní aspekty poskytování komerčních sexuálních služeb sexuálními pracovnicemi/pracovníky. S tímto se pojí následující oblast, a to možnosti sociální práce, která cílí na sexuální pracovnice/pracovníky.

2.2.1 Vstup do sexbyznysu

Jako každá činnost člověka je i poskytování sexuálních služeb ovlivněno motivací. Motivace v lidském životě má nezastupitelnou roli, kdy díky ní usměrňujeme naše chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Motivaci ke vstupu do sexbyznysu můžeme dle Malinové (2010) rozlišovat do tří typů. Nejčastější motivací k poskytování komerčních sexuálních služeb je *racionální úvaha*, která je Malinovou (in Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010) chápána tak, že osoby, které uvažují o vstup do sexbyznysu, tento vnímají jako dobře finančně ohodnocenou práci, kde si mohou svoji pracovní dobu rozvrhnout dle svých možností. Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, sexbyznys je ze své podstaty spojen s materiálním ziskem, především v peněžité formě. „*At' už je mínění veřejnosti či odborníků jakékoliv, hlavním motivem většiny žen pro vstup do světa sexbyznysu jsou peníze. Není to ani hyperfunkce ovaria či kontinuální morální propad, ale akutní až ohrožující nedostatek peněz.*“ (Malinová in Šídová, Poláková, Malinová, 2013, s. 42). Vidina relativně vysokých finančních odměn za krátký časový úsek jsou motivátory, které lákají ženy (ale i muže) do světa sexbyznysu. Další typem motivace, která vede nejenom ženy do sexbyznysu, je podle Malinové (in Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010) na základě *uspokojování vlastních potřeb*. V takovém případě je poskytování sexuálních služeb vnímáno jako zábava, dobrodružství, popřípadě jako prostředek k naplnění

vlastních sexuálních potřeb. Třetí typ motivace spočívá ve vnějším tlaku, kterým je osoba poskytující sexuální služby vmanipulována do sexbyznysu.

V odborné literatuře se můžeme setkat s rozbořením důvodů pro vstup do sexbyznysu, které nejsou spjaty s vůlí jedince, ale pocházejí ze sociálního prostředí jednotlivce. Malinová (in Šídová, Poláková, Malinová, 2013) dává vstup do sexbyznysu do kontextu geografického a sociálního původu sexuálního pracovníka. Je otázkou, do jaké míry je působnost prostředí tak silným faktorem, že v případě nedostatku finančních prostředků je osobou zvolena možnost vstupu do sexbyznysu. *„Pak je tu skupina žen a dívek, hlavně studentek, které dostudují svůj obor a nastoupí kariéru v zaměstnání. Sexbyznys byl pro ně jen výdělek či přilepšení ke studiu“* (Šídová, Poláková, Malinová, 2013). V souvislosti s tímto se můžeme zamyslet nad tím, zda je skutečně sociální prostředí tak zásadním markantem, že se například můžeme setkat se studentkami vysokoškolského studia, které poskytují komerční sexuální služby. Zrovna nižší vzdělání je často vnímáno jako sociální znevýhodnění na trhu práce. S tímto kontextem pracuje i Malinová (in Šídová, Poláková, Malinová, 2013), která uvádí, že musíme porovnávat, zda v místě, kde se osoba nachází, je dostatečná nabídka legální práce za slušnou odměnu s existencí příležitostí pro práci v sexbyznysu.

Touto optikou můžeme rozlišovat skupiny osob podle toho, za jakým účelem peníze komerčním poskytováním sexuálních služeb získávají. *„Sexbyznys nabízí osobám, které do něj vstoupí, relativně vysoký a rychlý (v hotovosti) příjem, který zároveň může být nejjednodušším řešením v případě nedostatku finančních prostředků, dluhů, exekucí apod.“* (Ondrášek, 2020, s 30). Právě existence dluhů a hledání rychlé cesty z dluhové spirály je některými ženami považován za důvod vstupu do sexbyznysu. Malinová (in Matoušek, Křišťan, 2013) tyto ženy rozlišuje na ty, které si chtějí vydělat co nejrychleji a co nejvíc s úmyslem své dluhy splatit a na straně druhé na ženy, které vstoupily do sexbyznysu z důvodu vyhnutí se placení svých dluhů. Takovéto jednání lze sledovat i u mužů (Vágnerová, Černý, 2013).

Další skupinou žen, které vstupují do sexbyznysu, jsou takové ženy, které nemohou nalézt uplatnění na trhu práce, a to z důvodu, že mají nízkou kvalifikaci, jsou středního věku nebo se nacházejí v oblasti s vysokou nezaměstnaností (Malinová in Matoušek, Křišťan, 2013).

Velkou skupinou osob žen v sexbyznysu tvoří ženy finančně zajišťující vlastní nebo i širší rodinu, těchto žen se odhaduje kolem 35-40% (Malinová in Matoušek, Křišťan, 2013). Některé zdroje dokonce uvádí až 60 procentní zastoupení těmito ženami (R-R, 2020, Langová, 2021).

Typickou představitelkou je žena samoživitelka, která má děti ve vlastní péči nebo v ústavní výchově.

2.2.2 Odchod ze sexbyznysu

V životě každé pracovnice nebo pracovníka v sexuálních službách přijde chvíle, kdy se rozhodují, zda v sexbyznysu zůstanou nebo odejdou. „*Odchod ze sexbyznysu není jednoduchou záležitostí, jedná se o dlouhodobý proces, který musí komplexně reagovat na různé oblasti života žen ze sexbyznysu.*“ (Šídová in Šídová, Poláková, Malinová, 2013, s. 86). Odchod ze světa sexbyznysu je proces, který v sobě na jednu stranu nese naději na lepší život a podmínky, ale na druhou také riziko selhání, které negativně ovlivňuje motivaci pracovníka ke zdárnému dokončení procesu odcházení. Tento proces je zdlouhavý a probíhá současně s činností v sexbyznysu. Ti, kteří chtějí odejít ze světa sexbyznysu, musí řešit, co dál. Lépe jsou na tom samozřejmě ti sexuální pracovníci, kteří mají za sebou jinou pracovní zkušenost než jen činnost v sexbyznysu. Takoví mohou znovu navázat na předchozí praxi. Oproti tomu se v sexbyznysu vyskytují pracovníci, kteří nemají jinou pracovní zkušenost než tu ze sexbyznysu a současně nemají dostatečné vzdělání a sebedůvěru.

Šídová (in Šídová, Poláková, Malinová, 2013) důvody vystoupení ze sexbyznysu podřazuje pod působení několika faktorů, jako je *duševní a zdravotní stav či ekonomický zisk*, kdy tyto faktory se prolínají. Autorka jako duševní důvody uvádí například nenávisť vůči mužům, znechucenost muži a v případě ekonomického faktoru se jedná o menší výdělků z důvodu nižší poptávky po sexuálních službách. V této souvislosti uvádí, že z důvodu velké konkurence některé sexuální pracovnice/pracovníci upřednostňují zisk před svými zásadami (např. bezpečného sexu). S tím se pojí zdravotní faktory, které jsou často spojeny i s násilím vůči sexuálním pracovnícím/pracovníkům.

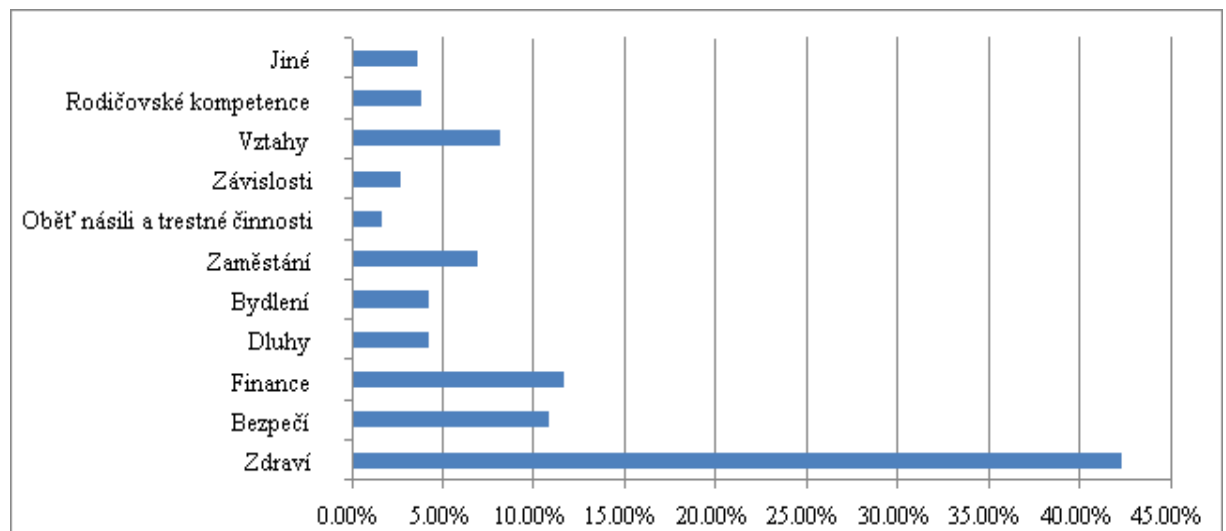
Uvedené důvody u sexuálních pracovnic/pracovníků vyvolávají myšlenky na ukončení své činnosti v sexbyznysu, kdy současně způsobují obavy s tím, co bude dál. Šídová (in Šídová, Poláková, Malinová, 2013) na základě poznatků z terapeutických sezení se sexuálními pracovnicemi vyprofilovala několik oblastí, které jsou pro tyto ženy podstatné. Nejčastěji se jednalo o obavy ze zajištění dostatečného náhradního finančního příjmu nebo začlenění do společnosti.

2.3 Sociální a zdravotní aspekty prostituce

Sexuální pracovníce a pracovníci v sexbyznysu na jednu stranu mohou získávat vysoké finanční odměny, ale současně s tím se vystavují působení negativních vlivů, které ovlivňují jejich sociální situaci. Obecně můžeme hovořit o sociálních a zdravotních aspektech, které provází poskytování komerčních sexuálních služeb. Jednotlivé oblasti jsou mezi sebou provázány.

Organizací Rozkoš bez Rizika byl v roce 2018 prováděn výzkum se sexuálními pracovníci ohledně jejich vnímání nepříznivých sociálních situací, ve kterých se nacházely. Výsledek této studie lze vidět v následujícím grafu.

Graf. č.1 Nepříznivé sociální situace u klientek R-R v roce 2018 (Behej, 2020)

Nejvíce se dotazované sexuální pracovníce obávaly o svůj *zdravotní stav*. Poskytování komerčních sexuálních služeb a s tím spojené časté střídání sexuálních partnerů s sebou nese riziko přenosných pohlavních nemocí. Vedle případných trestněprávních důsledků (viz kapitola 3.3.1) pro sexuální pracovníce a pracovníky, ale i zákazníky, znamená onemocnění pohlavně přenosnými nemocemi ohrožení finančního příjmu. Jedná se tedy o určitý podmíněný vztah mezi zdravotním stavem a finančním příjmem.

S obavou o zdraví se pojí i oblast bezpečí, kdy násilí je častým jevem, s kterým se sexuální pracovníce a pracovníci setkávají. S násilím se setkala každá druhá žena poskytující sexuální služby (Střelková, Poláková, 2015). V sexbyznysu se můžeme setkat s různými typy *násilí, jako je násilí sexuální, psychické, fyzické, sociální a ekonomické*. Nejčastějším agresorem jsou

zákazníci či zprostředkovatelé (kteří mohou být i partneři sexuálních pracovníků a pracovníků) sexuálních služeb, méně často jsou to jiné sexuální pracovnice či pracovníci.

S násilím se pojí další sociální aspekt, a to *stigmatizace* sexuálních pracovníků, která vyplývá ze samotné podstaty z práce v sexbyznysu. „Užívá se i termínu tzv. „*whore stigma*“, které vychází z myšlenky, že hodnota ženy se odvíjí od jejího sexuálního chování.“ (Poláková, 2012, s. 27). Vzhledem k tomu, že společnost je citlivější na časté střídání sexuálních partnerů u žen než u mužů, je nasnadě, že právě větší stigmatizační příkoří zažívají právě ženy. Zakořeněné předsudky ve společnosti vůči sexuálním pracovnícím a pracovníkům mají za následek *sociální vyčleňování* těchto osob. Nálepka sexuální pracovnice či pracovník může zapříčinit rozličné přístupy druhých lidí či institucí, které mohou nabýt dehonestující intenzity. Z toho důvodu je ze stran sexuálních pracovníků a pracovníků patrna nedůvěra v orgány státní správy. Proto v případě, že se sexuální pracovnice nebo pracovník stane obětí násilí či trestného činu, není obětmi vyhledávána pomoc u těchto institucí, neboť se obávají *sekundární viktimizace*. Současně obava ze stigmatizace je důvodem pro co největší anonymizaci sexuálních pracovníků/pracovníků. Nepřijetí způsobu získávání finančních prostředků sexuálních pracovníků/pracovníků ze strany rodiny či přátel vede sexuální pracovnice a pracovníky ke ztrátě sociálních vazeb. Taková ztráta má za následek nahrazování sociálních vazeb z relativně závadného prostředí. Právě ztráta „vhodných“ sociálních vazeb prohlubuje sociální exkluzi. S tím se pojí zvýšené riziko sociálně patologického chování sexuálních pracovníků a pracovníků.

2.4 Role sociální práce s osobami v sexbyznysu

V této kapitole se zaměříme na možnosti sociální práce se specifickou cílovou skupinou, kterou osoby pohybující se v sexbyznysu bezpochyby jsou. Každý člověk ve svém životě musel a bude muset řešit nepříznivé sociální události. Někdo se s nastalými událostmi dokáže poradit svépomocí nebo s využitím vazeb ve své sociální síti, kterou tvoří rodina a přátelé. Přesto existují osoby, které nedisponují takovými rozumovými či sociálními dovednostmi, aby dokázaly překonat svoji nepříznivou situaci samy.

„Když se však oprostíme od ideologických střetů „násilí na ženách“ versus „práce jako každá jiná“, můžeme se podívat na sexbyznys jako na činnost s potenciálem značného rizika.“ (Střelková, Poláková, 2015, s. 15). Tato rizika vyplývají ze specifických sociálně zdravotních aspektů, které se vyskytují v souvislosti se sexbyznysem.

Smyslem sociální práce je podpora sociálního fungování jednotlivce, kdy se zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí (Navrátil in Matoušek, 2001). Sociální práce se uplatňuje v rámci *sociálního poradenství*, které rozlišujeme na základní a odborné. Dále je uplatňována ve specifických sociálních službách určených osobám v sexbyznysu, kterými jsou nejčastěji *terénní programy*. „*Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, popřípadě je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli.*“ (Matoušek, 2007, s. 9)

Odborné sociální poradenství ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, se orientuje na sociálněprávní oblasti jakými jsou pracovněprávní vztahy, rodinné právo, orientace na trhu práce apod. Smyslem odborného sociálního poradenství je:

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
 - sociálně terapeutická činnost,
 - pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.
- (z.č. 108/2006 Sb., §37)

Vedle sociálního poradenství je sociální práce s osobami poskytující komerční sexuální služby uplatňována skrze služby sociální prevence. Sem řadíme především tyto druhy:

- telefonická krizová pomoc,
- azylové domy,
- krizová pomoc,
- terénní programy.

Nejčastěji se setkáváme s terénními programy, kdy služba je poskytována v prostředí, kde se klient nalézá. V případě sexbyznysu se jedná převážně o uliční a podnikové prostředí. Tyto programy se orientují na depistáž, jednak na různé druhy prevence a nedílnou součástí je i sociální poradenství.

V souvislosti se sexbyznysem nesmíme opomenout ani prevenci jako takovou, kdy rozlišujeme prevenci *primární, sekundární a terciální*. Primární prevence spočívá v předcházení vzniku rizikového chování u osob, u kterých se ještě takové chování nevyskytlo, kdežto sekundární prevence spočívá v předcházení vzniku, rozvoje a přetrvání rizikového chování u osob, kde se již takové chování objevilo. Podstatou terciální prevence je předcházení zdravotním nebo

sociálním dopadům v důsledku rizikového chování. V souvislosti s osobami v sexbyznysu je jedná o prevenci spočívající v poradenství jak řešit své životní situace jinak než sexbyznysem a současně v pomoci se z prostředí sexbyznysu vymanit.

V nejzazších situacích, kdy je v ohrožení osoba, například z důvodu nízkých příjmů, existuje sociální služba *azylových domů*. Podle zákona o sociálních službách (§57) se jedná o pobytovou formu služby, kdy na nezbytně nutnou dobu (zpravidla jednoho roku), může být provozovatelem sociální služby poskytnuto ubytování s doprovodnými službami. Opět je zde využíváno pomoci s hledáním práce, řešení rodinných vztahů apod. Tato služba se uplatňuje i v případech obchodování s lidmi, kdy je stejně jako v případě domácího násilí poskytována na utajené adrese. Uvedené důvody jsou poplatné pro sexuální pracovnice a pracovníky, neboť v rámci své činnosti se často setkávají s násilím nejenom ze stran zákazníků.

Důležitou roli hraje *krizová intervence*, kdy se můžeme setkat s osobami v krizi, které nejsou schopny svoji situaci bez vhodné intervence řešit. Sociální práce by měla být vhodně doplňována psychoterapeutickou nebo odbornou psychologickou pomocí. Toto je často v praxi opomíjeno. Tyto terapeutické služby jsou pro řadu klientů drahé a nedostupné, pakliže nejsou zprostředkovány v organizaci poskytující sociální služby jako doplňková služba.

Sociální služby poskytované osobám v sexbyznysu jsou často provázané se segmentem zdravotních služeb. Jedná se převážně o testování na přenosné pohlavní onemocnění a prevenci snižování zdravotních rizik. Poskytování ochranných pomůcek (kondomů a lubrikačních gelů), informačních brožurek či případně výměna aplikačních jehel u drogově závislých sexuálních pracovníků či pracovnic směřuje k ochraně jejich zdraví a současně i širší společnosti (princip harm reduction).

3 Přístupy k sexbyznysu a jeho legislativní vymezení

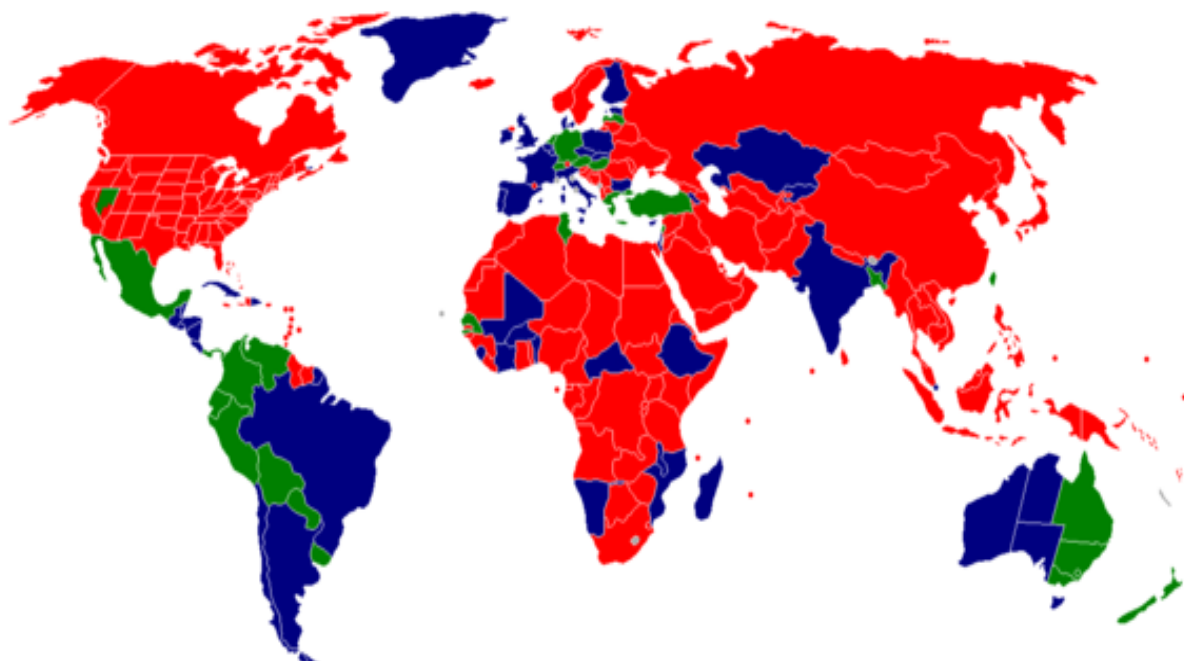
V této kapitole budou představeny současné přístupy k sexbyznysu, a to na mezinárodní úrovni. Následně se budeme zabývat legislativním postavením sexbyznysu v České republice. Dále se zaměříme na trestní a správní aspekty sexbyznysu v České republice. V závěru bude věnována pozornost legislativním návrhům na legalizaci sexbyznysu.

3.1 Přístupy k sexbyznysu v mezinárodním měřítku

Vzhledem k tomu, že sexbyznys je jevem celosvětovým, jsou jednotlivými státy přijímány rozličné ideologické přístupy k vymezení se ke komerčnímu poskytování sexuálních služeb sexuálními pracovníci a pracovníky.

„V praxi se můžeme setkat s rozdílnými právními přístupy v různých zemích světa upravujícími práve prostituci. Východiska pro tyto právní úpravy jsou specifická pro každý stát a jsou ovlivněna sociodemografickými a geografickými faktory.“ (Frydrych, 2016, s. 30). Dle Gřivny (in Zoubková, Gřivna, Scheinost et al., 2014) rozlišujeme celkem tři přístupy k sexbyznysu. *Aboliční přístup* je koncepce založená na tom, že sexbyznys není nijak právně upraven a postihována jsou pouze doprovodná jednání. Oproti tomu *reglementační přístup* spočívá v právním upravení sexbyznysu a postihováním takového jednání, které vybočuje z legálního rámce. Dále se jedná o *represivní přístup*, který spočívá v absolutním zákazu všech forem sexbyznysu, kdy postihován je jak sexuální pracovník, tak i klient. Graficky rozlišit můžeme uvedené rozdíly na následujícím obrázku (viz obr. č. 1), kdy státy označené zeleně sexbyznys legalizovaly, v červeně označených státech je sexbyznys ilegální a v modře zvýrazněných státech je sexbyznys legální, nicméně organizace poskytování sexuální služeb je ilegální.

Obr. 1 Přístup států k prostituci (Wikipedia, 2016)

V odborné literatuře se ale můžeme setkat s postoji k sexbyznysu vycházejícími z feministické ideologie, které proti sobě staví „vykořisťování žen muži“ a „sex jako práce“ (Havelková, Bellak-Hančilová, 2014). V prvním postoji je teoretickým východiskem *liberální feminismus*, který k prostituci přistupuje k prostituci jako k práci. Osoby, které vykonávají prostituci jako práci, jsou zastánci této teorie označováni jako *sexuální pracovníci*. Stěžejní myšlenkou tohoto přístupu je, že osoby poskytující komerční sexuální služby mají schopnost a možnost realizovat svá rozhodnutí (Havelková, Bellak-Hančilová, 2014). Tomuto principu se v praxi (především v právní praxi) říká princip autonomie vůle. Zaměřuje se na destigmatizování dobrovolné prostituce a uznává ji jako plnohodnotné zaměstnání. Naopak nucená prostituce by podle zastánců tohoto přístupu měla být potírána. Oproti tomu teorie vycházející z *radikálního feminismu* přistupuje k ženám v sexbyznysu jako k obětem. Zastánci této teorie nerozlišují dobrovolné či nedobrovolné poskytování sexuálních služeb. Teorie je postavena na chápání sexbyznysu jako nástroje mužů k ovládnutí žen a jejich vykořisťování.

V rozlišování se můžeme setkat i s dalšími způsoby vymezení jednotlivých přístupů. Bellak-Hančilová (2014) rozlišuje typy dle právních úprav s kterými se můžeme setkat ve světě. Autorka jako jednu z extrémních právních úprav považuje **prohibici sexbyznysu**. V této úpravě je ideologickým východiskem morální a náboženské přesvědčení o nepřijatelnosti a škodlivosti prostituce. Smyslem této právní úpravy je snaha o úplné vymýcení sexbyznysu, a to prostřednictvím její kriminalizace, kdy není rozdíl mezi sexuální pracovnící nebo pracovníkem a zákazníkem případně zprostředkovatelem. Z důvodu silné náboženské a morální

ideologie nemůže být zastánci této teorie sexbyznys vnímán jako plnohodnotná práce či spíše vůbec jako práce. Za typické státy, kde se uplatňuje tato právní úprava, jsou považovány země středního východu a většina států USA.

Dále Bellak-Hančilová (2014) rozlišuje právní úpravu spočívající v **kriminalizaci poptávky** po sexuálních službách. Ideově tato právní úprava vychází z výše představeného radikálního feminismu, kdy žena v sexbyznysu je považována za oběť sexuálního vykořisťování (genderového násilí) a mužské dominance ve společnosti a kdy se represivně přistupuje k prostředníkům a klientům prostituce. „*Pohled na prostituci je projevem patriarchální dominance mužů nad ženami, představuje mužské násilí na ženách a je tudíž společensky nežádoucí.*“ (Havelková, Bellak-Hančilová, 2014, s 47). Smyslem této úpravy je snaha o vymýcení sexbyznysu tím, že bude kriminalizovaná poptávka po sexuálních službách, čímž represe této úpravy směřuje zejména na mužskou část společnosti. Taková právní úprava je v evropském měřítku typická pro Švédsko, které je svým přístupem v Evropě výjimkou.

Nejrozšířenější právní úpravou užívanou na mezinárodní úrovni je tzv. **dekriminalizace sexbyznysu**. Sexbyznys je touto právní úpravou vnímán jako společenský jev, který je sice nežádoucí, ale také neodstranitelný a kriminalizace sexuálních pracovníků a pracovníků je neefektivní a nespravedlivá. I přes tento pokrokový nadhled na danou problematiku není sexbyznys uznáván jako plnohodnotná práce a dále stojí mimo legální prostor. Účelem dekriminalizující právní úpravy je omezit prostituci a s ní spojené negativní jevy (např. šíření pohlavních nemocí či násilí na ženách). Tento přístup je uplatňován ve většině zemí EU včetně České republiky.

Další právní úprava je založena na **legalizaci a regulaci sexbyznysu**, zde je kladen důraz na pojetí sexbyznysu jako způsobu výdělečné činnosti jednotlivce. Jedná se o právní úpravu, která přiznává komerčním sexuálním službám status legální práce. Ideový základ této právní úpravy vychází z pragmatismu. Tímto pojetím je na sexbyznys pohlíženo jako na ekonomický kapitál, na kterém mohou státy profitovat. „*Účelem právní úpravy je regulovat a kontrolovat prostituci za účelem omezit negativní jevy s ní spojené.*“ (Havelková, Bellak-Hančilová, 2014). Typickým představitelem jsou některé spolkové země v Rakousku.

Nejliberálnější právní úprava prostituce je **dekriminalizace společně s legalizací sexbyznysu** jako formy práce. Ideovým východiskem je liberální feminismus, který uznává sexbyznys jako plnohodnotnou a uznávanou práci, která je v souladu s právním řádem. Účelem dekriminalizace a legalizace je snaha o zrovnoprávnění vztahu mezi sexuálním pracovníkem a zákazníkem.

Současně je tímto projevena snaha o řešení negativních jevů spojených s poskytováním komerčních sexuálních služeb. Představitelem tohoto přístupu je typicky Nizozemsko, některé části Německé spolkové republiky a mimo Evropu je to Nový Zéland a některé země Austrálie.

3.2 Legislativní postavení sexbyznysu v České republice

Již od 90. let se diskutuje o tom, jak s fenoménem prostituce legislativně naložit (Šídová, Poláková, Malinová, 2013, s. 48) V současné době se sexbyznys nachází v *právním vakuu*, kdy není zakazován ani povolován. V České republice neexistuje žádný právní předpis, který by definoval pojem sexbyznys a jeho provozování. Zde je nutné uvést, že obce ve své územní samosprávné působnosti disponují nástrojem k úpravě sexbyznysu, resp. doprovodných jevů. Doprovodnými jevy, které s prostitucí souvisí, jsou například kuplířství, obchodování s lidmi, omezování osobní svobody, daňové úniky apod. (ZHMP, 2013). Jedná se o podzákonné právní normy mající podobu obecně závazných vyhlášek obce. Jde o nástroj obce, kterým může na svém spravovaném území mimo jiné upravovat, na jakých místech nesmí být poskytována prostituce.

Výsledky represivních obecních vyhlášek jsou těžko měřitelné, neboť se prostituce přesune z míst represivní povahy na jiná místa, např. jiné městské čtvrti či na okraj města (Frydrych, 2016, s. 36). Toto odsouvání pouliční formy sexbyznysu do jiných lokalit má za následek zvýšení viktimnosti sexuálních pracovníků a pracovníků .

Tím, že se pracovníci nacházejí v právním vakuu, nemají žádné speciální povinnosti, ale na druhou stranu taky žádnou ochranu. Samotné osoby, které poskytují placené sexuální služby nemohou být za takové jednání trestně odpovědné (Poláková in Šídová, Poláková, Malinová, 2013). Současný právní stav vychází z *aboličního principu*, tedy, že není sexbyznys právně upraven a jsou trestány jeho doprovodné jevy. Pro tento přístup není přijatelné, aby sexbyznys a obdobné poskytování sexuálních služeb nabyly status regulérní práce a osoby poskytující tyto služby rovnocenného postavení se zákazníkem a provozovatelem.

Prostituce jako „*nabízení nebo poskytování služeb směřujících bezprostředně k uspokojení sexuálních potřeb*“³, je explicitně vyloučena ze živnostenského podnikání, kdy v praxi se můžeme setkat s obcházením tohoto zákazu. Není tajemstvím, že osoby poskytující sexuální

³ § 3 odst. 3 písm. p) živnostenského zákona Správně právní aspekty

služby, často využívají neurčitosti volné živnosti ve smyslu *Výroby, obchodu a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona*.

Co se týká právních úprav prostituce, stále platí část zákona č. 241/1922 Sb., o potírání pohlavních nemocí, ve znění zákona č. 158/1949 Sb., a zákona č. 88/150 Sb., a to kromě jiného „zákaz zřizování a udržování nevěstince“ (Šídová, Poláková, Malinová, 2013)

Ačkoliv je zákaz nevěstinců jasně definován, v praxi není tento zákaz jednoduché vymoci. Provozovateli podniků s nabídkou sexuálních služeb je zákaz a jeho případný postih obcházen rozličnými opatřeními. Příkladem může být pronajímání pokojů sexuálním pracovním/pracovníkům, jejich zaměstnáváním na různých pracovních pozicích, jako je barman/ka, masér/ka, tanečnice a podobně. Dalším způsobem obcházení platných právních předpisů je označení místnosti, kde se poskytují sexuální služby, za *soukromý prostor*. V podstatě se jedná o to, že provozovatelé se od umožnění komerčního poskytování sexuálních služeb navenek a právně distancují, přičemž skrytě na tomto profitují. Veškerá zodpovědnost je tedy na osobách poskytujících sexuální služby a vzhledem k tomu, že tato se může maximálně dopustit přestupku porušením obecně závazné vyhlášky obce, jsou taková to rizika přijatelná pro všechny strany.

Dopady absence právní normy upravující komerční a dobrovolného poskytování sexuálních služeb pocítují ze všech zúčastněných stran právě osoby poskytující sexuální služby. V současné době a za současné „úpravy“ jsou v nejvíce nevýhodném postavení vůči ostatním aktérům.

3.2.1 Trestně právní a správně právní aspekty prostituce

V této kapitole bude vhodné vycházet z právní zásady subsidiarity trestní represe. V praxi to znamená, že postup dle trestního práva je *ultima ratio* neboli nejzazší možnost, tedy když dojde k porušení zákonem stanovených (chráněných) zájmů. Ke sjednání nápravy je tak postup dle trestního práva až poslední možnost a přednostně se postupuje podle jiných právních prostředků, dokud nejsou všechny vyčerpány či jsou zjevně neúčinné či nevhodné.

Takto vymezeným postupem je na místě začít správně právními aspekty. Jak již bylo v úvodu této kapitoly uvedeno, sexbyznys není žádným celonárodním právním předpisem upraven. Samotné osoby, které poskytují placené sexuální služby, nemohou být za takové jednání trestně postiženy, pokud ovšem neprovozují sexuální služby v blízkosti škol, školských zařízení či míst, které jsou určeny pro pobyt nebo návštěvu dětí anebo na veřejném prostranství.

Porušení zákazu ve vyhlášené obecně závazné vyhlášce obce se postihuje podle zvláštních předpisů, kdy těmito jsou zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky, a zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. Postihnout fyzickou osobu za přestupek podle zákona o některých přestupcích, kterého se dopustí tím, že poruší povinnost stanovenou v obecně závazné vyhlášce obce, lze místně příslušným správním orgánem uložením pokuty až do výše 100 000 Kč (z. č. 251/2016 Sb., § 4 odst. 3). Vedle peněžitě pokuty lze takové osobě uložit správním orgánem omezující opatření, které spočívá s ohledem na poskytování sexuálních služeb v zákazu navštěvovat veřejně přístupná místa.

V obecně závazných vyhláškách různých obcí (Hl. m. Praha, 2007, Želená Ruda, 2010) je restriktivní účinek zákazu směřován jenom na sexuální pracovnice/pracovníky. Tedy v případě projednání podezření ze spáchání přestupku před správním orgánem je odpovědný pouze pracovník a nikoliv zákazník. Pro úplnost je zapotřebí uvést, že obecně závazné vyhlášky obcí vymezují, kde ve veřejných prostranstvích je zakázáno nabízet, zprostředkovávat či poskytovat sexuální služby za úplatu. Nicméně se můžeme setkat s obecně závaznou vyhláškou obce (Znojmo, 2019), kde je zakázáno mimo jiné i *využívání sexuálních služeb* na všech veřejných prostranstvích města. Zde je patrný pokrokový přístup zastupitelstva obce, které vyhlášku schválilo, spočívající v zahrnutí do restrikce i zákazníka. Tento přístup zaměřený na obě strany vztahu poskytované sexuální služby má větší preventivní potenciál než jednostranný postih sexuální pracovnice nebo pracovníka.

S poskytováním sexuálních služeb se kromě správních postihů pojí i trestní postihy. Takové postihy vycházejí z naplnění znaků skutkových podstat trestných činů uvedených ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. V souvislosti s poskytováním sexuálních služeb se jedná o trestné činy:

- Kuplířství (§ 189 tr. zákoníku)
- Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190 zákoníku)

V případě trestného činu kuplířství je objektem ochrany mravnost a svobodné rozhodování v sexuální sféře. Dle Frema (in Draštík et. al., 2015) objekt ochrany vyplývá mimo jiné ze závazku České republiky z přistoupení k Mezinárodní úmluvě o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce jiného z roku 1949.

Od 1. 1. 2010 je v účinnosti **nový trestný čin „prostitute ohrožující mravní vývoj dětí“** (§ 190), který kriminalizuje jak osoby poskytující placené sexuální služby (trest odnětí svobody až na dvě léta), tak provozovatele, resp. kuplíře.

3.3 Návrh zákona o regulaci sexbyznysu, resp. prostitute

Od 90. let 20. století je v České republice snaha o vytvoření celonárodního právního předpisu regulujícího sexbyznys, resp. prostituci (s pojmem sexbyznys se v legislativních návrzích neoperuje). Zastupitelstvo hlavního města Prahy v minulosti podalo několik Návrhů zákona na regulaci prostitute (ZHMP, 2010, 2012, 2013). Obecně lze v těchto dokumentech najít shodu v oblastech, které předkladatelé považují za ohrožující a současně, kde vidí prostor pro nápravu tohoto stavu. Jedná se především o tyto oblasti:

- *organizovaný zločin a nedobrovolná prostituce*
- *ochrana osob mladších 18 let před jakoukoliv formou prostitute a pohlavního zneužití*
- *eliminace zdravotních rizik, k čemuž přispějí pravidelné zdravotní prohlídky prostituujících osob*
- *eliminace narušování veřejného pořádku*
- *ochrana mravnosti*
- *neefektivní kontrola stran regulace a kontroly zařízení, v nichž dochází k provozování prostitute*
- *zavedení sexbyznysu jako řádného podnikání s aspekty z tohoto faktu plynoucí (zdravotní a sociální pojištění, platba daní a poplatků) (Návrh zákona č.115, 2014)*

Současně s vymezením problematických oblastí jsou stanoveny cíle, které mají předmětné návrhy ambice naplňovat. Jejich souhrn je popsán jako snaha

- *oddělit legální sexbyznys, která bude regulovaným podnikáním dle tohoto návrhu zákona od obchodování s lidmi a sexuálním vykořisťováním,*
- *chránit základní zájmy, kterými jsou ochrana mravnosti, ochrana veřejného pořádku, bezpečnosti, nerušený výkon práva na bydlení,*
- *minimalizovat počet osob, které jsou k poskytování sexuálních služeb nuceny násilím,*
- *zakázat vykonávání sexuální služby osobám mladší 18 let,*

- *stanovit podmínky, za nichž bude možné sexuální služby provozovat, tedy vykonávat a nabízet,*
- *omezit pravidelnými zdravotními prohlídkami osob poskytující komerční sexuální služby, šíření přenosných onemocnění,*
- *omezit trestnou a další protiprávní činnost, která souvisí se sexbyznysem (např. obchodování s lidmi, ohrožení mravní výchovy mládeže, kuplířství, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů),*
- *upravit ustanovení smlouvy o poskytování sexuálních služeb (Frydrych, 2016).*

Je zapotřebí uvést skutečnost, že tyto snahy o legalizaci sexbyznysu jsou v současné době nerealizovatelné, a to z důvodu závazných mezinárodních úmluv, které Česká republika ratifikovala.

4 Protiepidemická opatření v České republice

V této kapitole se budeme zabývat situací v České republice, kdy v reakci na onemocnění Covid-19 byla přijata určitá opatření, která měla dopady do vícero oblastí ovlivňující běžný život každého občana České republiky.

Onemocnění Covid-19 je virové onemocnění, které je vysoce nakažlivé a způsobuje rozličné respirační obtíže, které mohou mít fatální důsledky na zdraví a život jedince. V reakci na tuto zdravotní hrozbu, která se rozšířila po celém světě, kdy v souvislosti s ní zemřelo několik set tisíc lidí, byla ze stran jednotlivých států přijata opatření k zabránění rozšíření této nemoci (resp. ke zpomalení) mezi obyvateli. Důvody pro tato opatření se pohybují v rovině *zdravotních a ekonomických zájmů* jednotlivých států, přičemž. Víceru nemocných lidí znamená vícero lidí v systému zdravotnictví a současně méně lidí aktivně se účastnících ekonomického chodu státu. Jedná se tedy o snahu jednotlivých států nalézt kompromis mezi šířením onemocnění Covid-19 a řízeným ekonomických útlumem. Vedlejším důsledkem je ovlivnění takových oblastí každodenního života jednotlivce, který na danou situaci musí reagovat. Někteří jednotlivci tyto vynucené změny snášejí a přizpůsobují se jim lépe než druzí. V situacích, kdy jednotlivec či skupina v době před propuknutím pandemie Covid-19 již řešila svoji nepříznivou sociálně ekonomickou situaci, nelze očekávat, že by vzniklý stav jejich situaci zlepšil, ba naopak lze předpokládat, že došlo k prohloubení problémů.

4.1 Protiepidemická opatření v České republice a oblasti dopadu

Pro pochopení a kontext probírané problematiky je nejdříve zapotřebí si vymezit jednotlivé druhy opatření, které byly v reakci na pandemii Covid-19 v České republice přijaty. Z toho důvodu je nutné uvést, že v České republice existují tři druhy krizových stavů, které mohou být vyhlášeny na celorepublikové úrovni.⁴ Rozlišujeme *nouzový stav*, *stav ohrožení státu* a *válečný stav*. Tyto stavy jsou legislativně zakotvené v ústavním zákonu č. 110/1998 Sb., ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Vzhledem k tomu, že vyhlášení stavu ohrožení státu a válečný stav jsou spíše zaměřeny na bezprostřední ohroženost svrchovanosti státu nebo jeho územní celistvosti, je vhodné se zabývat pouze nouzovým stavem.

Nouzový stav je vládou České republiky vyhlášený stav v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiných nebezpečí, které ve značném

⁴ Vedle toho rozlišujeme ještě *stav nebezpečí*, který je ale místně omezen na působnost vyššího územně správního celku a rozhoduje o jeho vyhlášení hejtman kraje nebo primátor hl. m. Prahy.

rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majtkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Takový stav byl v České republice doposud vyhlášen pouze v devíti případech. Vedle povodní v letech 2002, 2006 a 2013 nebo orkánu v roce 2007, byla důvodem pro vyhlášení tohoto stavu pandemie Covid-19. V rámci nouzového stavu je Vláda České republiky zmocněna k omezení práv a svobod a uložení povinností všem svým občanům a *cizincům*⁵. Vláda České republiky v době nouzového stavu *přijímá opatření k zajištění ochrany ohrožených zájmů*.

Budeme-li vycházet ze samotného pojmu opatření, můžeme se setkat s jeho vymezením v různých oblastech rozdílně a s jeho rozličnými účinky. S odkazem na povahu a zaměření této práce je nejvhodnější posuzovat pojem opatření z pohledu práva. V tomto případě pak mluvíme o opatřeních, jakožto správně-procesních aktech orgánů veřejné moci, které tímto mohou omezit některá práva a svobody a uložit konkrétní povinnosti fyzickým i právnickým osobám. V souvislosti s pandemií Covid-19 se setkáváme s několika druhy opatření. Rozlišujeme pojmy *mimořádné opatření* a *ochranné opatření*, která jsou vydávána Ministerstvem zdravotnictví České republiky (dále jen „MZDR“). MZDR je ústředním orgánem státní správy, kdy dle zákona č. 258/2000 Sb.,⁶ (dále jen „zákon o veřejném zdraví“) je správním orgánem oprávněným vydávat ochranná opatření a mimořádná opatření. V případě ochranného opatření se jedná o opatření zaměřené na ochranu před zavlečením nakažlivých infekčních onemocnění ze zahraničí. Mimořádná opatření jsou taková opatření, která MZDR vyhláší v případech pandemie nebo nebezpečí jejího vzniku. Zde je nutné uvést, že uvedené typy opatření může MZDR vyhlásit i v době mimo nouzový stav.

Vedle toho jsme se mohli setkat s *krizovými opatřeními* vydávanými Vládou České republiky, která k tomuto byla zmocněna na základě zákona č. 240/2000 Sb.⁷ Specifikem pro tento druh opatření je skutečnost, že mohou být vyhlášena pouze za trvání nouzového stavu nebo za stavu ohrožení státu. Krizové opatření, obdobně jako jiná již uvedená opatření, zasahuje do práv a povinností všech na území České republiky. Vláda České republiky může za dobu trvání nouzového stavu na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezit tato práva:

- *„právo na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnosti obydlí,*
- *vlastnické a užívací právo právnických a fyzických osob k majetku,*

⁵ Ve smyslu ust. §1 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

⁶ o veřejném zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁷ o krizovém řízení a o změně některých zákonů

- *svobodu pohybu a pobytu ve vymezeném prostoru území ohroženého nebo postiženého krizovou situací,*
- *právo pokojně s shromažďovat ve vymezeném prostoru,*
- *právo provozovat podnikatelskou činnost, která by ohrožovala prováděná krizová opatření,*
- *právo na stávku.*“ (z. č. 240/2000 Sb., §5)

V době trvání nouzového stavu bylo Vládou České republiky přijato několik krizových opatření, které měly platnost právě jenom po dobu trvání nouzového stavu. Přijatá krizová opatření zasahovala svým omezujícím nebo zakazujícím účinkem do oblastí:

- a) volného pohybu osob,
- b) provozu škol a školských zařízení,
- c) maloobchodního prodeje a služeb,
- d) možnosti vycestovat,
- e) provozu orgánů veřejné moci a správních orgánů.

Provoz škol a školských zařízení

Z důvodu obavy ze šíření onemocnění Covid-19 ve vzdělávacích zařízeních bylo přijato krizové opatření o zákazu a později o omezení osobní přítomnosti žáků a studentů ve školách a vzdělávacích zařízeních a studentů při studiu na vysoké škole (Usnesení č. 74/2020 Sb., Usnesení č. 401/2020 Sb.). Z toho důvodu byli žáci a studenti nuceni přejít na distanční formu online výuky.

Maloobchodní prodej a služby

S přijetím krizových opatření směřujících svými účinky do oblastí maloobchodního prodeje a služeb došlo v různých obměnách k zákazu či omezení jejich výkonu (Usnesení č. 82/2020 Sb., Usnesení č. 425/2020 Sb.).

Cestování mimo a do České republiky

Pod oblast volného pohybu osob spadá možnost vycestovat, ale též i přicestovat do České republiky. V této souvislosti byla dočasně zavedena ochrana vnitřních hranic České republiky. Vstoupit na území České republiky bylo možné pouze s prokázáním negativního testu na onemocnění Covid-19, jinak musela osoba do 14denní karantény. Krizová opatření směřující do této oblasti spočívala v zákazu vstupu do České republiky pro všechny cizince přicházející

z rizikových oblastí. Tyto rizikové oblasti byly a dosud jsou upravovány podle toho, v jaké intenzitě je v jednotlivých zemích zastoupeno onemocnění Covid-19.

4.2 Podpůrná opatření k redukci následků zavedených krizových opatřeních

Vláda České republiky ve snaze snížit především socioekonomické dopady svých protiepidemických opatření zavedla různé kompenzační programy. Tyto byly převážně určeny pro osoby samostatně výdělečně činné (kompenzační bonusy v celkem 5 vlnách) a právnické osoby (např. Covid-nájemné apod.) V případě osob samostatně výdělečně činných stačilo uvést pouze čestné prohlášení a poslat žádost svému příslušnému správci daně.

Vedle toho bylo Vládou České republiky přijato *moratorium*, spočívající v odkladu splatnosti dluhu u bankovních a nebankovních institucí z důvodu mimořádných okolností. Dlužníci takto mohli po dobu půl roku zažádat svého věřitele o odložení splátky. Pravdou je, že tímto moratoriem se řídili převážně bankovní instituce. Smyslem takového opatření je snížit riziko u dlužníka propadnutí do dluhové pasti.

5 Praktická část

5.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je analyzovat a popsat dopady pandemie onemocnění Covid-19 na oblast sexbyznysu, konkrétně na osoby poskytující sexuální služby.

5.2 Cíl výzkumu

V rámci výzkumné části diplomové práce byly stanoveny tyto cíle:

1. Analyzovat a popsat dopady pandemie onemocnění Covid-19 na oblast sexbyznysu, konkrétně na osoby poskytující sexuální služby, a to ve vybraných oblastech.
2. Navrhnout doporučení, která by mohla pomoci zmírnit dopady pandemie onemocnění Covid-19 na vybrané oblasti.

5.3 Výzkumné otázky

Ve vztahu k cílům práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou definovány oblasti dopadů pandemie onemocnění Covid-19 na oblast sexbyznysu vyplývající z dostupných českých a zahraničních zdrojů?

VO2: Jaké jsou dopady pandemie onemocnění Covid-19 na oblast sexbyznysu vyplývající z českých a zahraničních zdrojů?

VO3: Jaké jsou dopady pandemie onemocnění Covid-19 na vybrané oblasti s provazbou na oblast sexbyznysu (oblast psychosociální a socioekonomická, oblast zdraví, bezpečí, formy sexbyznysu a legalizace sexbyznysu) pohledem sexuálních pracovníků/pracovnic v sexbyznysu?

VO4: Jaké jsou sexuálními pracovníky/pracovnicemi vnímané možnosti snižování následků těchto dopadů, resp. jejich předcházení.

5.4 Výběr výzkumného vzorku

Cílovou skupinou výzkumné části diplomové práce byla zvolena **skupina osob v sexbyznysu..** Jedná se o skupinu účastnic/účastníků výzkumu, která je charakteristická svou uzavřeností a ke které je obtížné se běžně dostat, pakliže se výzkumník nepohybuje v praxi nebo nezná

„zprostředkovatele“, který jej zkontaktuje s potencionálními participanty. Z tohoto důvodu byl pro výběr participantek/participantů zvolen **účelový výběr**.

Pro výzkumnou část diplomové práce bylo osloveno celkem 12 osob poskytujících sexuální služby, 9 osob souhlasilo s uskutečněním rozhovoru. Z počtu 9 osob, které s účastí ve výzkumu souhlasilo, byly 2 osloveny přes osobu zprostředkovatele, u dalších 7 byl kontakt dojednan přes samotné účastníky výzkumu. Osvědčila se zde **metoda tzv. sněhové koule** (snowball technique, snowball sampling), kdy k výběru dalších participantek/participantů přispěli samotní účastníci výzkumu (jednalo se o poskytnutí kontaktu po předchozím souhlasu).

Pro realizaci výzkumné části byla zvolena **kritéria výběru participantek/participantů**:

- a) osoby poskytující sexuální služby ve formě outdoorové a indoorové, tj. na „ulici“, v nočním klubu, v privátu, v eskortních službách, případně ve virtuální formě,
- b) osoby v sexbyznysu byly aktivní v období před březnem 2020 a minimálně od března 2020 do 30. 11. 2021,
- c) dobrovolná účast ve výzkumu.

Tab. 1 - Charakteristika participantek/participantů ve výzkumném vzorku:

	P1	P2	P3	P4	P5
Pohlaví	Žena	Žena	Žena	Žena	Muž
Věk	48	24	26	38	40
Vzdělání	SOU	VŠ Bc.	SŠ maturita	SŠ maturita	VŠ
Povolání	Prodavačka	Studující	Všeobecné vzdělání, přerušené studium na VŠ	Pečovatelka	Učitel tance
Počet let v SB	05.VI	1,5	5	3	08.X
Aktuálně v SB	Ano	Ne	Ano	Ano	Příležitostně

Forma SB	Na „ulici“	Privát	Privát	Privát, eskort	Eskort
Aktuálně práce/forma/kde	Příležitostně brigády (obchod); není vedena na ÚP	Ano/DPČ/, prodavačka v obchodě s výživovými doplňky	Ne; není vedena na ÚP	Ano/PS/ sociální služby	Ano /ŽL/; Soukromý učitel tance
Rodinný stav	Rozvedená	Svobodná	Svobodná	Rozvedená	Svobodný
Aktuálně partner/ka	Ne	Ano	Příležitostné krátkodobé vztahy	Ne	Ano
Děti	2 zletilé	Ne	Ne	2 nezletilé v péči	Ne
Obec původu dle počtu obyv.	Do 5 tis.	50 tis.	Nad 100 tis.	Nad 100 tis. (Praha)	Nad 100 tis. (Praha)
Aktuální místo pobytu	Praha	Praha	Praha	Praha	Praha

	P6	P7	P8	P9
Pohlaví	Žena	Muž	Žena	Žena
Věk	42	32	28	51
Vzdělání	SŠ maturita	SOU	ZŠ, nedokončené	SOU SŠ maturita

Povolání	Administrativní pracovnice	Číšník	Bez kvalifikace	Kosmetička, masérka
Počet let v SB	1,5	3	4	6
Aktuálně v SB	Ano	Ano	Ano	Ne
Forma SB	Privát	Privát, eskort	Noční klub, privát	Privát
Aktuálně práce/forma/kde	Ano /PS/; Sekretářka v obchodní společnosti	Příležitostně brigády (číšník); není veden v evidenci ÚP	Nezaměstnaná, není vedena v na ÚP	Ano /ŽL/; Kosmetička, masérka ve vlastním salonu
Rodinný stav	Rozvedená	Svobodný	Svobodná	Rozvedená
Aktuálně partner/ka	Ne	Ano	Ne	Ano
Děti	1 nezletilé ve střídavé péči	Ne	Ne	1 zletilé
Obec původu dle počtu obyv.	20 tis.	Nad 100 tis.	Nad 100 tis. (Praha)	Nad 100 tis. (Praha)
Aktuální místo pobytu	Praha	Praha	Praha	Praha - Východ

Zdroj: Vlastní interpretace

První kontaktování participantek/participantů probíhalo přes „zprostředkovatele“, tj. osobu známou výzkumníkovi, která zná ženu/muže poskytující komerční sexuální služby. Nejprve byly zprostředkovatelem kontaktovány dané osoby, které měly možnost se nejdříve sejit s výzkumníkem osobně nebo s ním hovořit telefonicky, případně přes online platformu a

probrat s ním jejich možné zapojení do výzkumu. Prostřednictvím zvolené formy kontaktu byly dané osoby informovány o výzkumu (osoba výzkumníka, důvod probíhajícího výzkumu a jeho cíle apod.). Několikrát byla zdůrazněna anonymita, dobrovolnost, maximální diskrétnost a nakládání s údaji v kontextu GDPR.

5.5 Strategie výzkumu

Pro výzkumnou část diplomové práce byla zvolena **kvalitativní strategie**, a to s ohledem na specifika cílové skupiny participantek/participantů, tj. osob poskytujících sexuální služby.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ (Miovský, 2006, s. 125)

Hendl (2016) uvádí některé nevýhody a nedostatky kvalitativního výzkumu (např. nezobecnitelnost výstupů, časová náročnost sběru dat i vyhodnocení, snadnější ovlivnění výsledků výzkumníkem a jeho osobním nastavením ke zkoumané oblasti apod.). V tomto případě lze však využít výhod, které kvalitativní výzkum nabízí, mezi které patří např. vzhled do zkoumané situace a hlubší porozumění situaci, možnost zkoumat jevy v terénu, tedy v přirozeném prostředí, menší počet účastníků výzkumu apod.

Disman (2011, s. 287) dodává, že: *„Slabá standardizace kvalitativního výzkumu, volná forma otázek a odpovědí nevynucuje taková omezení, jaká existují v kvantitativním výzkumu. Potenciálně proto může mít kvalitativní výzkum vysokou validitu.“*

5.6 Technika sběru dat

Pro kvalitativní výzkumné šetření mezi osobami v sexbyznysu byla zvolena **metoda polostrukturovaného rozhovoru**, která se jevila pro dotazování v rámci této cílové skupiny jako nejvhodnější.

„Polostrukturovaný rozhovor je oblíbený pro svou flexibilitu, dostupnost, pochopitelnost. Velmi podstatná je jeho schopnost vyjevit, odhalit významné a často skryté a závažné aspekty lidského a organizačního chování.“ (Mišovič, 2019, s. 80)

Dle Mišoviče (2019) je polostrukturovaný rozhovor v mnoha případech nejefektivnějším nástrojem, jakým lze získat informace. Zdůrazňuje také, že jeho nespornou výhodou je např.

možnost měnit pořadí otázek či rychlost vedení rozhovoru, přičemž také umožňuje respondentovi odpovídat jazykem svým vlastním. Miovský (2009) upozorňuje, že polostrukturovaný rozhovor je náročnější na přípravu než rozhovor nestrukturovaný, neboť výzkumník si stanovuje dopředu okruh otázek, které jsou pro něj při dotazování závazné.

5.7 Průběh sběru dat

Setkání s participantkami/participanty bylo rozděleno do tří fází. První část rozhovoru bylo neformální povídání s cílem uvolnit atmosféru, druhá část byla věnována otázkám demografickým a kontextového charakteru, na základě kterých byly vytvořeny profily participantek a participantů. U třetí fáze dotazování byly použity otázky, kterým předcházelo vytvoření **matice okruhu otázek**, které byly oporou pro výzkumné šetření tak, aby přinášely odpovědi na výzkumné otázky (VO 3 a VO4). Následně byly tyto základní otázky v průběhu rozhovoru doplňovány dle aktuálního vývoje situace.

„Polostrukturovaný rozhovor je založený na předpokladu, že otázky jsou srozumitelné a současně výzkumník reaguje citlivě, v duchu toho, jak účastník rozhovoru chápe svět, rozumí světu.“ (Qu, Dumay in Mišovič, 2019, s. 81)

Stalo se např., že v rámci odpovědi na jednu otázku participantky/participantů uvedli informace, které byly součástí až další otázky. U kladení otázek v rámci polostrukturovaného rozhovoru nebylo striktně dodrženo pořadí, otázky byly kladeny tak, aby byl průběh rozhovoru co nejvíce plynulý a na participantky/participanty nepůsobil jako výsledek.

Polostrukturované rozhovory se zájmovou cílovou skupinou osob v sexbyznysu probíhaly v období od října do začátku prosince 2021 v hl. m. Praze. Praha byla zvolena z důvodu pobytu osoby zprostředkovatele a jeho kontaktů v hlavním městě. Trvání jednoho rozhovoru bylo v průměru 60 - 90 minut, některé participantky/někteří participantů sdělovali více informací, než na které byly dotazovány. V kontextu toho, že Hendl (2008) uvádí, že zaznamenávané informace mají obsáhnout všechny detaily, protože každá žitá zkušenost může být významná, byly rozhovory nahrávány na mobilní telefon, aby při následné tvorbě profilů participantek/participantů a interpretaci dat nedošlo k jejich zkreslení.

Rozhovory probíhaly v 6 případech v rámci osobního setkání na veřejně dostupných místech (kavárny, knihovny), 3 rozhovory se uskutečnily přes online platformu (u těch participantek, které se nemohly prokázat certifikátem o očkování při vstupu do prostoru, kde byl tento doklad vyžadován).

5.8 Technika analýzy dat

Polostrukturované rozhovory byly přehrány z mobilního telefonu do počítače. Každý rozhovor měl svou samostatnou složku, přičemž těmto složkám byla přiřazena náhodně čísla od 1 do 9. Rozhovory byly následně doslovně transkribovány a poté analyzovány. Po přepsání rozhovorů byly po pečlivém opakovaném pročtení a na základě průběžně dělaných poznámek vytvořeny kódy dle předem definovaných oblastí (kategorií). Následně pomocí otevřeného kódování došlo k segmentaci získaných informací dle jednotlivých témat a významů. Vytvořené jednotky byly poté označeny kódem a následně shlukovány do kategorií a podkategorií (Hendl, 2016), které korespondovaly s výzkumnými otázkami.

Na základě analýzy dostupných zdrojů a kódování byly definovány oblasti dotýkající se sféry sexbyznysu (Farley, 2020, Howard, 2020, Singer, 2020). Jedná se o **oblast psychosociální, socioekonomickou, oblast zdraví, bezpečí, změny forem sexbyznysu a legalizace sexbyznysu**. U těchto klíčových oblastí se dá předpokládat, že budou pandemií onemocnění Covid-19 ovlivněny, resp. se dá očekávat, že budou mít dopad na osoby v sexbyznysu.

Níže v Tab. 1 jsou definovány a obsahově vymezeny kategorie (sledované oblasti), které jsou v rámci výzkumného šetření dotazovány. Obsahové vymezení je zde upřesněno z důvodu, že pouhé určení oblasti je velmi široké a pro participantky a participanty by mohlo být těžko uchopitelné. Proto i otázky v rámci polostrukturovaného rozhovoru byly koncipovány tak, aby postihly danou oblast co nejvíce do detailu.

Tab. 2 - Schéma kategorií (K) a podkategorií (PK)

K1. Psychosociální oblast	PK1a. Psychické zdraví PK1b. Společenské kontakty
K2. Socioekonomická oblast	PK2a. Úroveň příjmů PK2b. Bydlení PK2c. Sociální dávky PK2d. Nástroje ke zmírnění ekonomických dopadů restriktivních opatření

K3. Oblast zdraví	PK3a. Infekční onemocnění (sexuální/nosexuální povahy) a zdravotní prevence
K4. Oblast bezpečí	PK4a. Násilí ze strany zákazníků (fyzické násilí, verbální agrese) PK4b. Nebezpečné/nestandardní sexuální praktiky
K5. Změna formy sexbyznysu	PK5a. Přesun do jiné formy sexbyznysu PK5b. Virtuální svět sexbyznysu
K6. Legalizace sexbyznysu	PK6a. Legalizace sexbyznysu jako způsob zmírňování/řešení dopadů pandemie onemocnění Covid-19

Zdroj: Vlastní interpretace

Kategorie a vzniklé podkategorie byly následně popsány s využitím citací participantek a participantů.

Tab. 3 Příklad přiřazování významů pod jednotlivé kategorie

Psychosociální oblast	Zvýšená psychosociální zátěž	<i>„v jednu chvíli sem toho měla děsně po krk“ „jsem byla na dně, zoufalost sama“ „no, prostě to byla regulérní depka“</i>
Socioekonomická oblast	Pokles příjmů	<i>„nebylo tak výnosný jako předtím“ „byl zásadní i pokles příjmů“ „peníze byly jen tak jako na chvíli, pak jsem si musela i pučit, protože to se jako nedalo“ „to je prostě fakt, nemám na všechno jako předtím“</i>

Zdroj: Vlastní interpretace

5.9 Etické zásady výzkumu

Hendl (2016) zmiňuje, že neexistují mezinárodně uznávaná všeobecná pravidla, která by se týkala etických standardů kvalitativního výzkumu, při realizaci každého výzkumu by však měl být kladen důraz i na jeho etické aspekty. Obzvláště v situaci, kdy jsou účastníky výzkumu ohrožené, zranitelné či stigmatizované skupiny osob.

V rámci empirické části této diplomové práce se zejména jednalo o oblast zaručení a zachování anonymity, ohleduplnost k participantkám/participantům, projevení empatie a bezpředsudečný přístup bez moralizujících invektiv (viz také podkapitola zabývající se limity výzkumu a možnou prevencí rizika). Participantky/participanté byli dopředu seznámeni s cílem výzkumu i s otázkami a také s možností rozhovor kdykoli přerušit a účast ve výzkumném šetření ukončit.

5.10 Limity výzkumu

1. Specifická skupina osob v sexbyznysu jako participantky/participanté

Výzkumné šetření bylo naplánováno s osobami v sexbyznysu, což je cílová skupina pro výzkumníka těžko dostupná, nejedná-li se o někoho známého, o osoby z profesní praxe či

kontaktování přes třetí osobu. Limitem zde také může být, že mohou být zkontaktovány jen osoby, které se pohybují pouze v určitém segmentu sexbyznysu, zastoupení participantek/participantů tak nemusí být různorodé a rozhovory nemusí odrážet realitu dané situace u všech forem sexbyznysu. Za další limit lze považovat i to, že se vzhledem k velikosti vzorku jedná o nereprezentativní výběr či o homogenní skupinu charakterizovanou poskytováním komerčních sexuálních služeb na území hl. m. Prahy.

Předcházení riziku

Při výběru vhodných účastníků do výzkumné části diplomové práce bylo nutné se obrátit na zprostředkovatele, čili kontaktní osobu, která předem zprostředkovala setkání s dvěma participantkami. Další osoby, které byly ochotné poskytnout rozhovor, byly osloveny metodou snowball sampling, čímž se okruh dotazovaných rozšířil. Do skupiny osoby, se kterými byl prováděn rozhovor, se povedlo zahrnout osoby poskytující sexuální služby (nebo mající zkušenost) na „ulici“, v privátu, v nočních klubech a v eskortních službách. Nepodařilo se zkontaktovat osoby poskytující sexuální služby ve virtuálním světě. Nízkou reprezentativnost vzorku šlo jen obtížně ovlivnit, a to vzhledem k možnostem výzkumníka a dostupnosti cílové skupiny, stejně jako oblast působení osob v sexbyznysu (právě z důvodu osoby zprostředkovatele a jeho vazby na Prahu a dále užití techniky sněhové koule k výběru respondentů).

2. Osoba výzkumníka

Určité riziko zkreslení podaných informací bylo spatřováno i v tom, že je výzkumníkem muž, což by mohlo vnést do vztahu výzkumník – participantka nedůvěru, ostych a neochotu sdělovat informace.

Předcházení riziku

Výzkumník při rozhovorech kladl důraz na rovnocenný vztah, nestigmatizující přístup bez despektu. Zároveň byla volena místa pro osobní rozhovor tak, aby byla bezpečným, otevřeným prostředím, přičemž se nabízela i možnost vést rozhovor v online podobě. Této možnosti nakonec využily tři participantky, nicméně důvodem bylo, že nemohly využít veřejný prostor z důvodu absence dokladu o očkování proti koronaviru.

3. Narušení anonymity a důvěry

Výzkumné šetření u cílové skupiny osob v sexbyznysu s sebou nese určitá rizika spojená nejen s obtížným kontaktováním. Vzhledem k citlivému tématu, obavám z narušení anonymity či

prozrazení je důležité ve vztahu výzkumník – participantka/participant podpořit důvěru, nevášet do rozhovoru nejistotu a nevystupovat zde v nadřazené pozici, která by mohla v participantkách/participantech vyvolat nepříjemné pocity.

„*Výzkumník i aktér jsou rovnocennými účastníky rozhovoru.*“ (Qu, Dumay in Mišovič, 2019, s. 81).

Předcházení riziku

Osvědčilo se opakovaně zdůraznit, že rozhovor je nahráván pouze prostřednictvím mobilního telefonu a že nebude pořizována žádná video ani foto dokumentace. Zároveň byli účastnice a účastníci výzkumu několikrát ubezpečeni, že audio nahrávky budou použity výlučně pro tuto diplomovou práci, přičemž z mobilního telefonu budou převedeny do počítačového programu, kde počítačové medium je zabezpečeno heslem a soubor s nahrávkami je zašifrován. Získané nahrávky budou následně doslovně přepsány a záznamy budou poté smazány z mobilního telefonu i počítače. Ve výzkumu byli participantky a participantů označeni pouze písmenem P a číslicí (náhodně přiřazena podle pořadí zpracovávaného rozhovoru od 1 do 9). U účastnic a účastníků výzkumu byla uvedena základní charakteristika jejich sociálního statusu, žádné jiné identifikační údaje zpracovávány a zveřejněny nebyly a to ani jejich křestní jméno či iniciály jména a příjmení.

Na schůzkách osobních i přes online platformu se osvědčilo hovořit o informovaném souhlasu, který byl předložen k podepsání nebo připraven k zaslání (u online formy byla nabídnuta schůzka za účelem podpisu), ale nikdo z participantek/participantů neprojevil o podpis zájem (zřejmě i z důvodu zachování anonymity). Informovaný souhlas tak byl brán jako závazek pro výzkumníka, kterým se řídil při zpracování osobních a osobních citlivých údajů v kontextu pravidel GDPR.

4. Uvádění zkreslených informací

Každý výzkum s sebou nese úskalí spočívající v uvádění zkreslených údajů dotazovaných. Podání zkreslených nebo záměrně nepravdivých informací může výsledky prováděného šetření a výstupy z něj významně ovlivnit, v praxi je však lze obtížně podchytit.

Předcházení riziku

Zde je potřeba si uvědomit, že výzkumník přichází do kontaktu s účastníky výzkumu, které nezná a oni neznají jeho. Kontakt proběhne ve většině případů pouze jednou, odpadá tak možnost postupně odbourávat obavy a nedůvěru. Na to vše je potřeba být připraven hned na

první schůzce, nepřicházet s předsudky a naopak umožnit dotazovaným, aby se mohli vyjádřit beze strachu, že budou nějak odsuzováni nebo že budou odhaleni, pokud svoji aktivitu v sexbyznysu skrývají. Předcházet tomuto riziku lze jen obtížně a zároveň nelze objektivně určit, které informace jsou zkreslené.

5.11 Interpretace dat

5.11.1 Dopady pandemie onemocnění Covid-19 ve vymezených oblastech

Participantky a participanti byli v rámci rozhovorů dotazováni na jejich zkušenosti s dopady pandemie onemocnění Covid-19 ve stanovených oblastech.

5.11.1.1 Dopady v psychosociální oblasti

Práce v sexbyznysu sebou nese i vyšší vystavení náročným situacím a prožívání, jako je překonání nejrůznějších obav (z nakažení sexuálně přenosnou nemocí, ze ztráty anonymity, z vyžadování nestandardních praktik ze strany klientů, z násilí apod.). Tyto obavy a pocity mohou být v době pandemie znásobeny a mohou se negativně promítnout v oblasti psychického zdraví. Do toho je nutné si uvědomit, že v době lockdownu, tedy v době „nejtvrděších“ restriktivních opatření k zamezení šíření koronaviru, byli obecně lidé vystaveni vyšší míře stresu (ze strachu z nákazy, izolace, ztráty zaměstnání, ztráty příjmů, nároků na sladění práce a péče o domácnost apod.).

Psychické zdraví

Participantky/participanti, pro které byl příjem ze sexbyznysu jediným příjmem, se v otázce psychického zdraví a zvýšených nároků na jejich osobu v souvislosti se zajištěním živobytí ve většině shodli, že se cítili **významně pod stresem**, u některých se objevovaly **depresivní nálady**, jedna participantka dokonce zmínila **suicidiální tendence**.

„Víte, mně se o tom těžko mluví, ale v jednu chvíli sem toho měla děsně po krk. Bydlení nejistý, když sem měla málo peněz, teda v podstatě žádný, tak sem si říkala, no co, tak si to prostě hodíš. Pak mě ale podržely holky (pozn. myšleno spolubydlící), sem se z těchto černejch myšlenek vyhrabala díky nim...“ (P1)

Společenské kontakty

Z rozhovorů dále vyplývalo, že ačkoli byli někteří dotazovaní vystaveni vyšší míře izolace a pocitům osamělosti, tak u některých se překvapivě objevily „stmelovací“ tendence. Ty se

projevily z větší potřeby navázat kontakt s rodinou i tam, kde byly kontakty na delší dobu přerušeny.

„Já vám teda řeknu, to byly děsný pocity...tak mámě už je přes 80, sama doma na druhým konci republiky, vídáme se tak jednou za rok, spíš sme si teda jako volali. Ale ted' sem najednou měla pocit, že jí prostě musím jako volat častějce, chudák, tam na to byla sama, ty nákupy, jak se nesmělo pořádně někam chodit.“ (P9)

„No, ten lockdown s tím teda zamával. Ne, že bysme si byli nějak blízky, tak táta nás opustil, když sme byli s bráchou malý...na jednu stranu to chápu, s mámou to nebylo jednoduchý. No a ted' zůstal sám, jeho druhá žena zemřela, tak jako není mi to jedno, tak si ted' voláme docela často. Jako o práci se nebavíme, spíš jak se máme a tak, no... Je to fajn, jako tohle na to bylo to dobrý, no...“ (P7)

5.11.1.2 Dopady v socioekonomické oblasti

Úroveň příjmů

Oblast sexbyznysu je úzce spjata s finanční sférou. Jak již bylo uvedeno v teoretické části práce, častým důvodem, ne-li nejčastějším, pro vstup do sféry poskytování komerčních sexuálních služeb jsou ekonomické důvody:

- absence příjmu,
- nízké příjmy,
- příjmy tvořené pouze sociálními dávkami,
- potřeba rychlého výdělku za účelem uspokojení jiných potřeb (např. nákup legálních i nelegálních návykových látek),
- vysoká zadluženost,
- exekuce apod.

Dopady pandemie onemocnění Covid-19 však tuto sféru zasáhly několika způsoby:

- a) osobám v sexbyznysu se **snížil příjem** z důvodu zavedených protiepidemických opatření v segmentu určitých služeb a obchodu a v kontextu toho snížené poptávky po komerčních sexuálních službách:

Participantky/participanti uváděli, že se zavedená protiepidemická opatření dotkla jejich ekonomické situace, resp. že **došlo k poklesu jejich příjmů, ke snížení životní úrovně a zhoršené možnosti uspokojení jejich potřeb.**

„... Jako najednou si prostě nemůžete vydělat, jak jste zvyklej, co byste jako dělal na mym místě. Prostě jako když nemůžete večer ven, tak to je potom jako těžký. A jako kdy máte jako nejmíc kšeftů? Prostě jako večer, no. Takže jako tohleto byl teda jako propad neuvěřitelněj... prostě se to změnilo, práce nebyla, kšefty nebyly, nějaký jako peníze sem jako měla, ale jako že by to bylo jako na bůhvi jak dlouho, to zase jako ne, jako lidi si myslí, že si jako vyděláme jako bůhvi kolik, ale jako to prostě tak jako není. No, takže jako peníze byly jen tak jako na chvíli, pak jsem si musela i pučit, protože to se jako nedalo...“ (P1)

„Najednou to samozřejmě už nebylo tak výnosný jako předtím. Jak se to před covidem začalo rozjíždět, už jsem měla nějakou klientelu, prostě chlapi, co chtěli jen ke mně, třeba si jen chvíli povídat a tak, tak už to nebylo ono. Jasně, že jsem si pak nevydělala tolik, kvůli tomu jsem do toho vlastně šla, aby člověk nemusel jít až na dřev a rozmýšlet se, jestli si koupím knížku nebo se půjdu někam dobře najíst...“ (P2)

„Však to byl útlum jako blázen. Najednou chlapi přestali chodit, cizinci přestali jezdit, já teda mám pár takových, co chtějí jen ke mně, tak to mě v podstatě zachránilo, ale jako pokles klientů byl teda dost zásadní, což teda v praxi znamená, že byl zásadní i pokles příjmů.“ (P3)

„Tak určitě na tom nejsem finančně tak dobře jako předtím, ale na druhou stranu jsem už poplatila část dluhů, takže už měsíčně nesplácím tolik, ale zase jak jsem byla doma s holkama, tak jsem měla míň peněz, než kdybych byla v práci normálně naplno. V době těch nejpřísnějších opatření to bylo nejhorší, to sem ještě splácela tu půjčku a klientů najednou bylo míň, ale zvládla jsem to.“ (P4)

b) zavedená protiepidemická opatření v segmentu určitých služeb a obchodu měla za následek **vstup osob do sexbyznysu:**

Přestože nejvýraznějším dopadem pandemie onemocnění Covid-19 v socioekonomické situaci je snížení příjmů u osob v sexbyznysu, objevují se ale i situace, které participantky donutily do sexbyznysu vstoupit.

„No, u mě to byla otázka přežití. Dluhy až na půdu, o práci jsem přišla, dítě mám, kdo nás jako má žít. Sice máme holku ve střídavce, ale my taky musíme z něčeho žít. Vždyť ty nájmy jsou nehorázný, ceny rostou šíleně, navíc jsem s ní taky musela bejt doma, když byla distančka, školy

nefungovaly, takže nějakou normální práci jsem neměla. Pak jsem si teda jako našla, to bylo dobrý, ale stejně to prostě nestačí. To máte nájem, jídlo, věci do školy taky nejsou levný, s otcem jsme se museli podělit a pořídit počítač pro holku, to taky bylo vtipný. A kde máte mobil, internet a všechny ty další věci. Co má člověk dělat, aby nekrad', tohle je aspoň ta lepší varianta. Jako pyšná na to nejsem, ale jak s tím mám vyžít a nemakat někde do noci, kdo mi bude hlídat holku?...“ (P6)

- c) Zajímavým dopadem v této kategorii je to, že u některých participantek/participantů změna poptávky na trhu se sexuálními službami vedla **k výstupu ze sexbyznysu**.

„...To je taky důvod, proč jsem toho nechala. Ted' je zase docela poptávka po brigádnících, platy se taky o něco navýšily, už se mi to zkrátka tak nevyplatí, i když samozřejmě dělat někde osm hodin, co si jinde vydělám za dvě, je trochu rozdíl, ale už mi to asi za to nestojí...“ (P2)

Bydlení

Dopady v oblasti socioekonomické úzce souvisí s uspokojováním životních potřeb. Do této kategorie patří i možnost hradit náklady na bydlení. Některé participantky/participantů měli obavu ze **ztráty bydlení**, protože z důvodu poklesu příjmu nebudou schopny/schopni pravidelně platit nájemné, hypotéky a další služby s tím spojené.

„My tam jako bydlíme na privatě tři holky, všechny se tak nějak známe z práce tady ty, tak jsme se jako domluvily, že se prostě budeme jako skládat, jednou má jedna víc, jednou tamta. No, naštěstí fakt jako majitel zlatej, bordel tam neděláme, už tam jako bydlíme nějak ten pátek a nikdy si nikdo nestěžoval. No, takže se tak různě skládáme. Jako třeba si občas najdeme brigádu jako nejvíc nějaký jako vybalování a tak, protože to je jako jednorázový, peníze přes agenturu pak jako dostanete v podstatě na ruku, i když jako to stačí jen na chvíli, no, ale na ulici jako člověk skončit nechce, že jo.“ (P1)

„Tak to víte, že mám strach, na azyláku už jsem byla, ale jen chvíli, jako už bych tam nechtěla, i když co jako budu moct dělat, že jo, jako když jiná možnost nebude, tak jako na ulici rozhodně spát nebudu, to je o život, se na vás někdo nalepí.“ (P8)

Sociální dávky

Z dotazování vyplynulo, že participantky a participantů, kteří poskytují/poskytovali komerční sexuální služby, shodně udávali, že neberou/nebrali žádné sociální dávky. Dle charakteristiky buď měli dostatečný příjem, jiný příjem z výdělečné činnosti nebo si půjčovali v rámci svých sociálních vazeb, přičemž se mnohdy nejednalo o rodinu, ale o přátele. Důvodem také mohl být

fakt, že nikdo z dotazovaných nebyl veden v evidenci úřadu práce jako nezaměstnaná osoba, tedy osoba bez příjmů, čímž se v podstatě eliminovala možnost na čerpání sociálních dávek dosáhnout (např. dávky v hmotné nouzi).

„...Dávky žádný neberu, co si vydělám, to mám, co nevydělám, to nemám, jednoduchý.“ (R3)

Důvodem pro nečerpání dávek či žádosti o pomoc rodinu byl také stud a obavy z prozrazení činnosti v sexbyznysu.

„...dávky neberu, to mi jako přijde trapný stát někde frontu a škemrat někde o peníze, to bych se teda jako hambou propadla... Už mi ty úspory docházely, co jsem chtěla nechat jako stranou, jako pro sebe, nikoho jako nemám, děti jsou velký a daleko, takže s těma se taky jako nevidim, a prosit se o něco, to by jako nešlo tohleto. To by fakt bylo trapný. No, vy byste to udělal jít někam škemrat? Teda jako u svejch dětí, s kámoškama si jako sem tam pomáháme, se snažíme, i když to taky jako nemají všichni jednoduchý. Ta ... (uvede jméno) mi pomáhá, jak může, přitom ten její je teda neuvěřitelný hovado, který ji akorát vobere vo peníze a nechá ji znova si stoupnout na ulici, tohleto nechápu, já bych takovýho chlapa nesnesla.“ (P1)

„Tak co můžu dělat? Prostě budu tak dlouho u tyče, až si vydělám, co potřebuju, covid, necovid. Jak jinak si mám sehnat peníze? Na pracák nejdu, nikdo vám nepomůže a ještě vás honí od čerta k ďáblu, to už se taky jako zkoušela... Co bych taky jako říkala? 'Podívejte, jsem šlapka, co nemá kšefty, sežeňte mi práci?' No a rodina? To je to samý, jít tam s prosíkem, že potřebuju na nájem, protože mi to u tyče jako nevynáší? Máma by to nepřežila, ta si pořád myslí, že dělám za barem, doufám, že se to nikdy nedozví, na to si fakt dávám jako bacha.“ (R8)

Nástroje ke zmírnění ekonomických dopadů restriktivních opatření

V souvislosti se zmírněním dopadů pandemie onemocnění Covid-19 byly v České republice zavedené nástroje, které měly za cíl snížit negativní následky zavedených restriktivních opatření. Převážná většina těchto nástrojů byla určena podnikatelským subjektům, které byly nejvíce dotčeny zavedenými opatřeními, aby kompenzovaly jejich ztrátu příjmu/zisku. Byla ale také zavedena zmírňující opatření směrem k fyzickým osobám (např. moratorium). Při dotazování však pouze 1 participant uvedl, že o těchto opatřeních ví, ale nevyužívá je, ostatní o jejich existenci nevěděli vůbec a nikdo z nich je proto nečerpal.

„...No a jiný možnosti, který by nám jako měly pomoci, jo? No nevím, vy o něčem víte?“ (P1)

„O tom jsem teda nic neslyšel, jako vím o těch podnikatelích, kámoš si takhle žádal, ale bylo to nějaký takový divný, snad něco dostal, ale na to my nedosáhneme, protože to není uznáný tahle práce.“ (P7)

5.11.1.3 Dopady v oblasti zdraví

Činnost v sexbyznysu je bezesporu spjata i se zdravotní stránkou, a to především z důvodu vyššího rizika nákazy sexuálně přenosnými nemocemi. V rámci výzkumného šetření byly zkoumány možné dopady na tuto oblast, zejména se jednalo o zdravotní prevenci a přístup k řešení infekčních onemocnění sexuální a nesexuální povahy.

Infekční onemocnění (sexuální/nesexuální povahy) a zdravotní prevence

Alarmujícím zjištěním bylo, že participantky/participant **vytěsňovali potřebu testování na pohlavně přenosné nemoci**, resp., že převážila hrozba nákazou koronavirem nad obavami z nakažení sexuálně přenosnou chorobou.

„Jako podívejte se, to je prostě těžký. Jako já nejsem úplně takovej ten lemlp, nebejvám nějak nemocná, já nebyla ani na žádný operaci, jedinej pobyt v nemocnici byl, když jsem rodila, ale to už je let...ale taky jako neběžím s každým prdem, jak se říká, k doktorovi. My jsme se s holkama spíš bály, co bude ta korona jako zač. Viděl jste ty záběry z Číny, to bylo děsivý, lidi tam najednou šli k zemi, toho jsme se bály. Jinak si jako dávám pozor, bez ochrany do toho nejdu, to určitě ne, navíc chlapi se teď taky víc bojí, mám pocit, tak je to takový oboustranný. Jako blbý je to s tou rouškou, to jako prostě nejde, takže jako si spíš myslím, že chytanu koronu, než nějaký brebery. (P1)

„Tak já mám doktora v ... (název města), kam jezdím za našima. Tohle bylo takové problematictější zvlášt v době nejtemnějšího lockdownu, protože cestování bylo omezený a mně se nějak nechtělo se pořád nějak prokazovat, někde vysvětlovat, že jedu domů za rodinou. Takže tohle jsem trochu zanedbávala, ale neměla jsem žádné potíže, takže dobrý. Na privátu jsem taky nešla do žádných rizikových praktik, ani do orálu ne, to nikdy, takže si myslím, že riziko nějaké nákazy bylo minimální. Ani bez kondomu bych nikdy nešla, přes to vlak nejel. A teď se chystám po novém roce, až bude zkouškové, že si dojdu na preventivku.“ (P2)

„Korona byla všude, furt s tím někdo otravoval, v televizi, kámoši, prostě všichni. To se prostě jinak nedalo, než na to nemyslet... Já si na to dávám pozor, asi bych nešel do nějakých rizikových praktik, i když to po mně občas někdo chce. Ale jako je fakt, že u doktora jsem nebyl

ani nepamatuju. Tak v Domě světla mi ten test vždycky udělaj' ...myslím ten test na HIV, to sem čistej, ale jako je pravda, že ted', co je korona, sem tam jako delší dobu nebyl.“ (P7)

Participantky/participanti také vyjadřovali obavy o to, že se nakazí koronavirem a že nemají nástroje, **jak přinutit klienty, aby respektovali opatření.**

„...No, jako bylo to krutý. Ted' jako říkejte zákazníkovi, ať si nechá roušku, že jo?“ (P1)

Oblast zdraví je úzce spojena s oblastí bezpečí. Dopadem pandemie onemocnění Covid-19 je **zvýšení rizikivosti kontaktů s klienty.** Rizikovost spočívá především v tom, že z důvodu poklesu poptávky po komerčně poskytovaných sexuálních službách (mj. se do této oblasti promítl odliv zahraniční klientely), byli sexuální pracovníci/pracovnice mnohdy nuceni přistoupit na rizikové způsoby poskytování sexuálních služeb (bez ochrany).

„Tak víte co, prachy jsou prachy, musím z něčeho žít, něco poplatit. Jako obecně bez toho nejdu (pozn. myšleno do nechráněného sexuálního kontaktu), ale párkrát se stalo, že sem jako polevila v mym přesvědčení.“ (P8)

5.11.1.4 Dopady v oblasti bezpečí

Již tak nevýhodné postavení sexuálních pracovníků/pracovnic vůči klientům se v důsledku snížení poptávky po komerčních sexuálních službách zhoršilo. Nedostatkem příležitostí se tak sexuální pracovníci/pracovnice stali submisivnější. Z výpovědí je zřejmé, že participantky/participanti jsou často **nuceni strpět určitou formu násilí**, ať již verbální útok nebo násilí fyzické. Z dotazování nevyplývá, že by participantky/participanti cítili zvýšené ohrožení své bezpečnosti, tuto oblast však nelze opomíjet.

Násilí ze strany zákazníků (fyzické, verbální agrese)

Účastnice/účastníci výzkumného šetření byli dotazováni, zda se v průběhu doby, kdy poskytovali sexuální služby v průběhu pandemie, setkali s projevy zvýšeného násilí či verbálních útoků. Některé participantky uvedly, že u zákazníků zaznamenali **zvýšené podráždění** a že jsou patrné některé **změny v charakteru poskytovaných sexuálních služeb.** Většina dotazovaných však měla zkušenost s násilím v průběhu pandemie onemocnění Covid-19 minimální nebo jen přenesenou.

„No, tak jako mám stále zákazníky, to je jako pravda, oni ty další kontakty tak nějak jako opadly, prostě jak už jsem vám říkala, zákazníků bylo málo, všichni se báli, ale jako já zkušenost s násilím zaplat'pánbůh nemám, ale jako taky holky na bytě říkaly, že zákazníci byli občas dost

nervózní, že i ten sex jako byl takový tvrdší, jestli mi rozumíte. Víte co, jako já si myslím, že ke mně si to jako nedovolí, už mám přece jen něco najeto, ale jak vidí mladou holku, tak to prostě zkouší. Víte co, my se snažíme nějak jako chránit, ale někdy to prostě nejde. Jako jak se mi někdo nelíbí, tak s ním prostě nejdu, i když to je prostě jako těžký, peníze člověk potřebuje, ale taky jako nemám chuť si někde nechat nabít, to už tady taky jako holky zažily... (P1)

„Tak já nevím, jestli za to může covid, ale jak už jsem říkala, lidi jsou dost vycukaný, ono se to pak někde projeví, pak už jsou protivný všichni při sebemenší blbosti. Sem tam se setkávám s tím, že jsou chlapi fakt podrážděný. Dřív to bylo trochu víc na pohodu, že si třeba někdy i chtěli jen povídat, teď je dost často jen čistě o tom sexu. Já se teda úplně nebráním jiným praktikám, teda ne žádný mučení, ale tak něco lehčího mi nevádí, takže to úplně neposoudím, ale zase tak často se to nevyžaduje. (P3)

„No, ale po těch změnách to je najednou takový uspěchaný, klienti jsou netrpělivý, některý jsou takový jako drsnější. Už jsem taky zažila, že po mně jeden dost vystartoval, ale stačila jsem uhnout, a to jen proto, že sem po něm chtěla, aby si vydezinfikoval ruce. Jinak s tím nikdo nějak nemá problém, ale tady to bylo dost o nervy. To jsem měla i strach, jak to bude pokračovat dál. Ale pak už to bylo dobrý.“ (P4)

„No, já díkybohu ne, ale jako holky jo, ... (jméno) mluvila i o nějakém přiškrčení, to je prostě o život. Takový mladý holky to jsou, to je prostě občas dost smutný. Jako nevím, co bych dělala, kdyby s tím přišla moje holka...“ (P9)

Nebezpečné/nestandardní sexuální praktiky

Některé participantky/participanti sdíleli zkušenost s tím, že po nich klienti **vyžadovali pro ně nestandardní sexuální praktiky**, přičemž uváděli, že je po nich chtěli za cenu „normálního“ sexuálního kontaktu.

„Hmm, tak zkoušeli to, občas někdo přišel a zkoušel mě přemluvit třeba k BDSM s tím, ale jako že mi to zaplatí příště, že teď nemá, ale já jsem nechtěla, určitě ne. Obecně bych řekla, že ten sex byl občas takový tvrdší, jak bych to řekla, takový vyventilovací, jestli mi rozumíte. Byla to zvláštní doba.“ (P9)

„No, tak to víte, že někdo občas ulítl a chtěl zkoušet, co kde viděl v péčku, ale na to já nejsem, to se mi fakt hmusí. Jako něco lehčího, nějaký poplácání, proč ne, ale strkat bůhví co bůhví kam, to teda fakt ne, fakt ne...a ještě prej, že když to normálně neposkytuju, takže nejsem profík a že

se domluvíme na nižší ceně, chápete to? To není možný, fakt si myslej, že si necháme všechno líbit.“ (P8)

5.11.1.5 Změna formy sexbyznysu

Spojitost vysoké nabídky, nízké poptávky a omezení fyzických kontaktů v důsledku restriktivních opatření, vyvolalo u sexuálních pracovníc/pracovníků potřebu přizpůsobit se nastalé situaci.

Přesun do jiné formy sexbyznysu

Vedle možnosti opustit prostředí sexbyznysu, se nabízelo přetransformování do jiné formy, a to především v souvislosti se zavřením nočních klubů. Ukázalo se, že sexuální pracovnice a pracovníci, kteří předtím poskytovali sexuální služby v nočních klubech, přešli na poskytování těchto služeb v privátu.

„Nechala sem toho, pač se mi to už vůbec nevyplatilo. Tak sem se zařídila pro sebe. Podívejte, co mi teď chybí. Jako já to dělala v době lockdownu, ale ty kšefty nebyly nic moc. Na druhou stranu jsem měla něco našetřeno, dole v baráku se uvolnily takové prostory, jako úpravu to chtělo, ale šla jsem do toho... Takže jako mám živnost na to, co jsem vždycky dělala, práce je to čistá, baví mě to, navíc už mi taky není dvacet.“ (P9)

„No to bylo hrozně jednoduchý, klub byl zavřenej, takže do práce jsem nemohla, jako šéf se nám snažil vyjít vstříc, nemusely jsme mu nic platit... No, si představte, že i za to my mu musíme platit, ale zase je fakt, že tam máme všechno...pití, hygienický prostředky a tak... Ale co, bydlím ještě s jednou holčínou, tak sme si řekly, že to zkusíme rozjet doma. V baráku furt někdo chodí, dole jsou obchody a kanceláře, tak to každému může být jedno. Bordel žádněj neděláme.“ (P8)

Virtuální svět sexbyznysu

Vedle možnosti opustit prostředí sexbyznysu, se nabízelo přetransformování do online prostoru, přičemž pro některé participantky/participanty bylo lákavé to, že se jedná o bezkontaktní formu. Ve výpovědích však ale převážily nad tímto pozitivem obavy z technického provedení a z možného zneužití.

Z výpovědí participantek a participantů vyplývá, že o této možnosti někteří přemýšleli, nicméně nárok na technické (především počítačové) dovednosti byly důvodem pro zavrnutí této možnosti a to nejen u participantek vyššího věku.

„Mě teda napadaj' akorát nějaký internetový služby, ale to vůbec nevím, jak to funguje. Vím o tom, ale úplně jsem to nezvažovala, protože nevím, kdo by mi s tím pomoh'." (P1)

„No, tak jako jediná věc, co přicházela do úvahy, byl internet, ostatní možnosti určitě ne. V době nejtvrďšího lockdownu jsme se s kámoškama bavily o tom, že by to třeba nebylo špatný to dělat nějak přes internet, ale úplně jsme nedoladily tu technickou stránku věci, jak s placením a tak, takže jsme se na to vykašlaly.“ (P2)

Nejen nejasnosti s technickým provedením poskytování sexuálních služeb ve virtuálním světě byly důvodem, proč participantky/participantí nevolili tuto možnost přetransformování se na jinou formu poskytovaných sexuálních služeb. Ve výpovědích se objevoval strach ze ztráty anonymity či ze zneužití audiovizuálního „kompromitujícího“ obsahu a jeho šíření dále po internetu.

„...Navíc je to na tom internetu takový zrádný, nikdy nevíte, jestli si to někdo nenahrává nebo jak to funguje, pak se to objeví všude, jako to nemůžu, mám děti, kdyby se to pak někde šířilo, ještě by mi je vzali, to nejde.“ (P9)

5.11.1.6 Vliv na oblast legalizace sexbyznysu

Otázka legalizace sexbyznysu se v souvislosti s pandemií onemocnění Covid-19 stala aktuálnější. Pozitivní přínosy ve smyslu zaručených jistot v nejistých časech nabývají pro participantky/participanty v době lockdownu na zajímavosti.

„No jo, téma legalizace, to je pořád dokola a zatím to nikdo nevyřešil, co? Já si myslím, že by to do určité míry bylo řešením. Podívejte, já jsem v zásadě spokojená s tím, jak to je teď, ale je fakt, že když dojde k podobným situacím jako teď během covidu, tak člověk nemá nic... Tak určitě je to dobrý už z toho důvodu, že když dojde k podobné situaci, jako je teď covid, tak ten výpadek příjmu můžete nějak kompenzovat. Však teď ty různé balíčky pro podnikatele, to bylo dobrý, aspoň něco dostali. Já, co jsem si nevydělala, to jsem neměla.“ (P3)

„No, já bych řekl, že by docela pomohlo zlegalizování sexbyznysu, protože by lidi aspoň dosáhli na nějakou náhradu. Aspoň prostě něco, z čeho by mohli platit základní výdaje. Ono je to totiž dost hrozný, když si vezmete, že řada lidí do toho jde jen pro to, aby si vydělali, splatili dluhy, uživili děti a najednou se ocitnou pomalu ještě v horší situaci.“ (P5)

Přesto z některých výpovědí vyplývá nesouhlas se způsobem zavedení právní úpravy, která by jejich činnost v sexbyznysu legalizovala.

„Tak asi by to nebylo úplně marný u těch, co to oficiálně chtějí dělat. Ale prostě ty předsudky jen tak jako nevyjmí. Pořád je to vnímáný negativně, všechny jsme pro okolí prostitutky. Nevím, jak bych to vysvětlila dětem, teď jsou zvlášť v takovém citlivým věku, nevím, jestli by to pochopily. Moje okolí o tom neví a nechci, aby se to někdy dozvěděli. Teď prostě takhle pracuju, dokud nesplatím všechno, to by mělo být za tři roky a pak už to určitě dělat nechci. Je to jen dočasný.“ (P4)

Při dotazování, co by participantky a participanté doporučili jako řešení nebo předcházení dopadů pandemie onemocnění Covid-19, panovala shoda na dvou, resp. třech doporučeních. Jednalo se o zavedení opatření, která by **chránila zdraví** a potažmo **bezpečí** sexuálních pracovníků a pracovníků a taková, která by zajišťovala jakousi **náhradu za ztrátu příjmu** (kompenzace, často uvažované v souvislosti s legalizací sexbyznysu).

„Nevím, no. Dobrý by bylo nějak ošetřit ten výpadek příjmu a pak taky nějakou větší ochranu toho zdraví. Aby se i k těm, jako jsem třeba byla, dostaly info, kde se třeba nechat zadarmo testovat na nějaký pohlavní nemoci, nebo kde by třeba byl doktor, kam bych mohla nezávazně zajít, když bych měla nějaký problémy.“ (P2)

„No, mohlo by se víc mluvit o tý zdravotní stránce. Myslím, že spousta holek to nechala být a že to pak může být průšvih. Navíc nevím, jestli jste to čet', ale ty nároky klientů se zvyšují, chtějí toho hodně za málo peněz, jsou z toho covidu teď takový zvykaný. Platit nechtěj' a přitom by to nejradši měli se vším všudy a ještě bez gumy. Tak si myslím, že to zdraví a bezpečí jsou na prvním místě. Možná o tom víc mluvit, nabízet nějakou pomoc zvlášť třeba těm mladejm, nezkušenejm holčákám, co do toho jdou po hlavě a nepřipouští si, že by se jim mohlo něco stát.“ (P4)

„Mělo by se nějak zajistit ze strany státu, abysme, když nebudeme mít příjem, měli aspoň nějaký základ. Ale ne jako nějaký žebráni, ale aby to byla taková jistota, ne žádný dávky, ale prostě regulérně nějaká náhrada.“ (P8)

6 Diskuse

Diplomová práce se zabývala dopady pandemie Covid-19 na sexbyznys v České republice. Zaměřovala se především na dopady v oblasti psychosociální, socioekonomické, zdravotní a v bezpečnostní. Výsledky, které byly výzkumem získané, nelze zobecňovat vzhledem k nízkému počtu participantů a malému reprezentativnímu vzorku.

V oblasti psychosociální byly nejmarkantnějšími dopady na participantky/participanty **psychická zátěž** a **absence sociálních kontaktů**. Psychická zátěž způsobená lockdownem měla projevy u participantek/participantů ve formě změn nálad a to až depresivních. Dokonce byly zjištěny i v jednom případě suicidiální tendence. V době lockdownu, kdy byly velmi omezeny fyzické sociální kontakty, se u některých participantek/participantů zvýšila potřeba kontaktovat členy své rodiny či přátele, se kterými jinak nebyli v tak častém kontaktu.

V socioekonomické oblasti byly vyhodnoceny jako nejzávažnější dopady na úrovni **poklesu příjmů** a z toho pramenící **existenční obavy**. V souvislosti s protiepidemickými opatřeními došlo u participantek/participantů nejen k poklesu příjmů, ale též k razantnímu **snížení životní úrovně** a s tím spojenému zhoršení uspokojování jejich nejzákladnějších potřeb. Zajímavostí bylo zjištění, že zavedená protiepidemická opatření byla důvodem ke **vstupu do sexbyznysu**. To v době, kdy byl trh s nabídkou komerčních sexuálních služeb v nerovnováze k poptávce po takových službách, vyvolá otázku o nutnosti takového jednání. Což se vedle skutečnosti, že sexbyznys v době lockdownu nepřinášel jednotlivým sexuálním pracovnícím a pracovníkům dostatečně vysoké příjmy než legální práce, se jeví jako zoufalé nejzazší jednání. Přesto stejné důvody, které vedly ke vstupu do sexbyznysu, motivují též i k **vystoupení ze sexbyznysu**. Malinová ze své praxe odhaduje, že nedošlo k výrazné změně počtu sexuálních pracovníků v sexbyznysu (Langová, 2021).

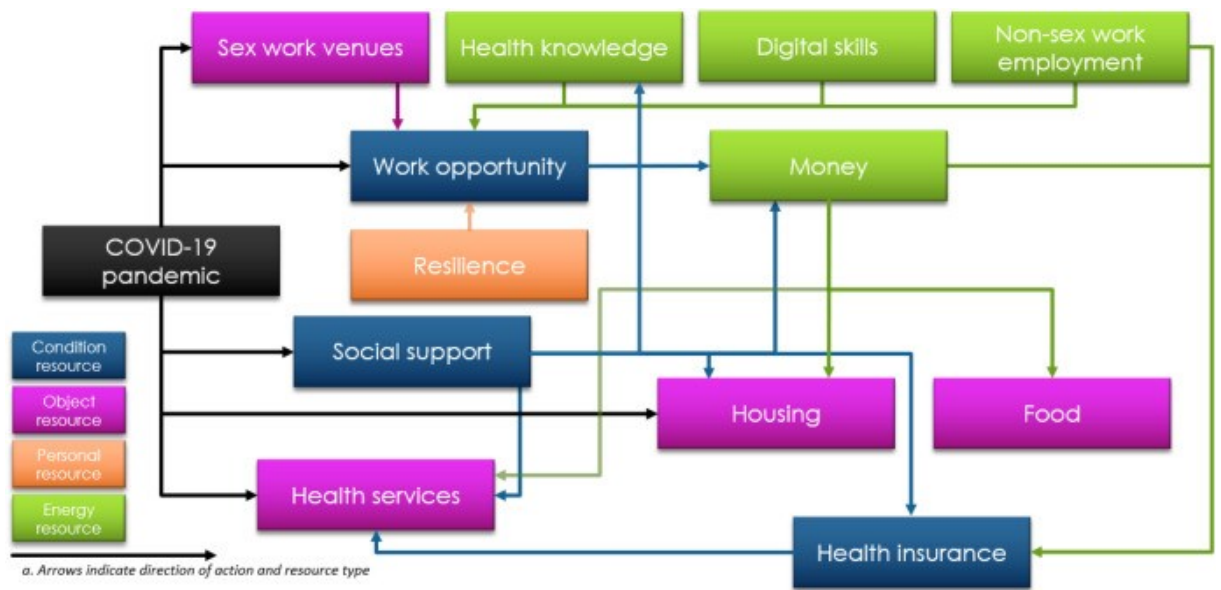
Dopady pandemie onemocnění Covid-19 je potřeba nahlížet v sociokulturním kontextu. Farley (2020) uvádí, že např. v Africe, Jihovýchodní Asii a v některých částech Latinské Ameriky mají sexuální pracovnice nepravidelný příjem a žijí na okraji společnosti bez vytvořené záchranné sítě. Tyto pracovnice musí denně řešit, jak uspokojit své potřeby na té nejnižší úrovni a přitom naplnit opatření týkající se prevence šíření koronaviru (překážkou pro ně např. je časté mytí rukou, neboť vodu potřebují na vaření). Thajské sexuální pracovnice mají zase zvýšené obavy o zajištění obživy pro sebe a své rodiny poté, co se výrazně snížil počet zahraničních turistů cestujících za sexem.

S nízkým příjmem participantek/participantů se pojily i obavy o **ztrátu bydlení**, přesto nikdo z dotazovaných nevyužil dávek ze systému sociální zabezpečení. Jednak k tomu měli důvody osobní hrdosti a jednak z obavy o prozrazení jejich způsobu živobytí. To koresponduje s dlouhodobými poznatky, že velkou obavou sexuálních pracovníků je stigmatizace jejich osoby rodinou a blízkým okolím (Prchalová, 2021, Langová, 2021, Ondrášek, 2020). Ačkoliv ze strany státu byla přijata **protiopatření** vůči nepříznivým dopadům jednotlivých restriktivních opatření, ze strany participantek/participantů nebyl projeven žádný zájem zejména z toho důvodu, že o nich nevěděli. Je otázkou, co je důvodem malé informovanosti o kompenzačních bonusech vyplácených státním aparátem.

Významnou oblastí, kde byly dopady pandemie Covid-19 nejzřetelnější co do porovnávaných dat, je zdravotní oblast. Komerční sexuální služby s sebou nesou kromě jiného především **zdravotní rizika**, jako jsou přenosné pohlavní nemoci či reálná hrozba fyzického násilí v intenzitě poruchového následku na zdraví až životě sexuální pracovnice/pracovníka. Vedle toho povaha některých protiepidemických opatření neumožňovala zájmovým institucím a organizacím dostatečnou zdravotní a sociální prevenci. U participantek/participantů převážila obava o své zdraví ohrožené onemocněním Covid-19 nad jinak vždy přítomnou hrozbou přenosných pohlavních onemocnění. Některé participantky/participantů dokonce svolili k sexuálnímu kontaktu bez ochrany.

V USA byla od května do srpna 2020 provedena kvalitativní studie (“What will we do if we get infected?”: An interview-based study of the COVID-19 pandemic and its effects on the health and safety of sex workers in the United States), která zahrnovala 15 respondentů (Callander, 2021). Na základě provedených rozhovorů byla provedena dedukční tematická analýza, která definovala dopady pandemie Covid-19 na oblast zdraví a bezpečí sexuálních pracovníků a pracovníků. Výstupem této analýzy bylo vymezení celkem 12 oblastí, které nějakým způsobem ovlivnily sexuální pracovnice/pracovníky. Výzkumníci tyto oblasti nazývají jako „zdroje ohrožené, ztracené a aktivované.“

Obr. 2 „Zdroje ohrožené, ztracené a aktivované (Callander, 2021)

Výzkumníci definovali 5 oblastí, které byly u sexuálních pracovníků/pacovníků pandemií Covid-19 významně ohroženy („ztraceny“). Jednalo se o ztrátu pracovních příležitostí, ztrátu místa pro poskytování sexuálních služeb, dále o zdravotní služby, sociální podporu a bydlení, což se negativně promítlo do oblasti jejich zdraví a bezpečí (z důvodu ztráty bydlení obtížné dodržování preventivních hygienických pravidel, z důvodu ztráty zaměstnání a zdravotního pojištění omezený přístup ke zdravotní péči apod.). Studie dále uvádí, že např. sexuální pracovnice/pracovníci, kteří bydleli v krátkodobých pronájmech a motelech, o bydlení přišli, jednak proto, že vydělávali méně peněz, ale také proto, že se tyto objekty zavíraly. To mělo za následek zvýšení počtu osob bez domova.

Boyer (2020) upozorňuje na to, že stejně jako u ostatních marginalizovaných skupin, tak i u sexuálních pracovníků/pacovníků **sociální nerovnost zvyšuje zranitelnost vůči onemocnění Covid-19**. Každý z nás je každodenně vystaven tlaku na dodržování hygienických pravidel a bezpečnostních opatření proti šíření nákazy koronavirem, Tato pravidla však předpokládají určitou míru stability (např. stabilní bydlení) a vylučují tak celou řadu sexuálních pracovníků bez domova. V souvislosti s ochranou sexuálních pracovníků a pracovníků Boyer (2020) doporučuje zavedení tzv. Severského modelu („Nordic Model“) jakožto holistického přístupu vedoucího ke snížení poptávky kriminalizací zákazníků, zprostředkovatelů a dalších vykořisťovatelů majících zisk z poskytování sexuálních služeb druhými osobami.

Obdobné výsledky jako ve zdravotní oblasti byly zjištěny i v **oblasti bezpečí**. Zde dopady onemocnění Covid-19 měly za následek zvýšenou obavu o zdraví účastníků/participantek.

Na **zvýšenou agresivitu a riziko různých forem násilí** poukazuje i Malinová (Prchalová, 2021), kdy jako důvod uvádí absenci cizinců jako dominantní klientely.

Zajímavostí byly zjištění, že participantky/participanti uvažovali nad transformací sexuálních služeb do **online prostředí**. Nicméně nikdo z participantek/participantů tuto možnost nevyužil. Důvody byly různorodé, kdy u starších participantek to byly důvody technického negramotnosti, bylo možné i vyzorovat obavu o svoji anonymitu a možnost zneužití audiovizuálního materiálu. Nabízí se otázka, zda takové nefyzické poskytování příležitostí k sexuálnímu uspokojení zákazníka lze považovat za sexbyznys nebo už se jedná o pornoprůmysl.

Závěrem výzkumu byly participantky/participanti postaveni před otázku **legalizace** komerčních sexuálních služeb. V případech, kdy někteří dotazovaní o této snaze věděli, nebyly jejich reakce jednoznačně pozitivní ve smyslu podpory přijetí legislativní úpravy. Obdobně to bylo i v případech, kdy participantky/participanti o legislativních návrzích neměli tušení. Vzhledem k tomu, že legalizace sexbyznysu se nabízelo jako jedno z možných řešení ke zmírnění restriktivních protiepidemických opatření, nebylo dotazovanými sexuálními pracovníky kladně přijímáno. Nicméně lze v legalizaci sexbyznysu sledovat „státní sociální jistoty“, které by přijetím vyplývaly pro sexuální pracovníky. Je otázkou, zda o to tyto osoby stojí v komparaci s požadavky na administrativní zátěž a ztrátu anonymní identity ve veřejném rejstříku určeném pro účely státní správy.

Závěr

Diplomová práce se zabývala tématem souvisejícím s aktuální situací pandemie onemocnění Covid-19, konkrétně dopady na sféru sexbyznysu, resp. na osoby, které se v tomto segmentu komerčních sexuálních služeb pohybují. Cílem bylo analyzovat a popsat možné dopady ve vymezených oblastech, které vzešly z prostudovaných dostupných zdrojů (především zahraničních). Dopady byly zkoumány v šesti oblastech (psychosociální a socioekonomická oblast, oblast zdraví, bezpečí, změna formy sexbyznysu a legalizace sexbyznysu) ve vztahu k osobám, které se v této sféře pohybují a vydělávají si tak na své živobytí, zajištění rodiny a plnění dalších závazků (např. dluhy). Analyzované oblasti a popsané dopady vyplývající z provedených polostrukturovaných rozhovorů byly v diskuzi porovnány s výstupy zahraničních výzkumných zpráv, případně s českými zdroji pomáhajících organizací, a byla navržena možná opatření, jak tyto dopady zmírňovat, případně jim v budoucnu předejít.

Zajímavým zjištěním byl fakt, že v některých oblastech se česká zkušenost liší oproti zahraničním výstupům. Rozdíly byly především v **oblasti socioekonomické**, kde významnou roli sehrálo, zda je v daném státě sexbyznys legalizovanou činností. V takových zemích dopady v této oblasti nebyly natolik živobytí ohrožující, protože dané osoby pracující v sexbyznysu dosáhly při splnění podmínek na státní podporu (kompenzaci). Vyjma marginalizovaných skupin sexuálních pracovníků/pracovníků, jako jsou např. migrantky/migranti. Shodným znakem u většiny dotazovaných bylo to, že zavedená opatření měla za následek *pokles jejich příjmů a snížení životní úrovně*, ale na druhou s tím související snížení poptávky bylo také pro některé důvodem pro *výstup ze sexbyznysu*. S poklesem příjmů souviselo i ohrožení stávajícího bydlení, obavy z neschopnosti hradit nájemné a služby s tím spojené, přičemž nikdo z participantek/participantů nevěděl o možnosti

V **oblasti psychosociální** se shodně objevoval trend osamělosti a izolace, oproti tomu z českých výpovědí i zaznívalo, že „doba covidová“ stmelila rodinu, že se zvýšil kontakt s některými členy rodiny, i když byl předtím přerušovaný, a přestože nemohla po určitou dobu v čase lockdownu probíhat osobní setkání (z důvodu zákazu překročení hranice obce), zvýšil se mezi členy rodiny počet telefonátů či obdobných neosobních kontaktů (přes jiné aplikace).

Dopady **na oblast zdraví** lze považovat za alarmující a to vzhledem k tomu, že obavy z rizika nákazy koronavirem převážily nad jinými hrozícími zdravotními riziky týkající se zejména sexuálně přenosných nemocí. Shodným jmenovatelem v několika případech bylo jakési vytěsnění nutnosti preventivních zdravotních prohlídek (nejen gynekologického či

dermatovenerologického charakteru), neboť všudypřítomný strach z onemocnění „covidem“, následné hospitalizace, trvalých následků a v nejhrošším případě smrti byl pro některé dotazované paralyzující. Oblast zdraví je zde také úzce provázána s aspekty bezpečí, ale i ekonomickým faktorem. Některé sexuální pracovnice/někteří pracovníci byli nuceni snížit své nejen bezpečnostní standardy ve smyslu poskytování sexuálních služeb bez ochrany, podvolit se některým ponižujícím a nebezpečným sexuálním praktikám a to z důvodu odlivu zahraniční klientely a s tím související snížené poptávky za stavu stejné nabídky (zvýšená konkurence, nutnost slevit ze svých zásad bezpečnosti, zdravotní prevence a v neposlední řadě i z finanční odměny za poskytování sexuálních služeb).

Zahraníční výzkumy dále upozorňovaly na eskalující **násilí** při poskytování komerčních sexuálních, kdy na druhé straně u osob pohybujících se v sexbyznysu v českém prostředí nebylo toto zjištění tolik markantní, účastníci výzkumného šetření pro účely této diplomové práce s ním nemají buď vůbec zkušenost, nebo jen minimální či přenesenou. Zde je však na místě zvýšená obezřetnost, neboť vzhledem k tomu, že se nejednalo o reprezentativní vzorek, mohl tento aspekt dopadu pandemie onemocnění Covid-19 zůstat skryt. A to i vzhledem k tomu, že z odborné literatury a zkušeností pracovišť pomáhajících osobám v sexbyznysu vyplývá, že tato skupina je násilím ze strany zákazníků zvýšeně ohrožena.

Zajímavým bodem k diskuzi je pak téma **legalizace práce v sexbyznysu** (v českém prostředí je o ní stále ve většině hovořeno jako o „legalizaci prostituce“). Zahraníční výzkumné zprávy ukázaly, že tam, kde je činnost ve smyslu práce v sexbyznysu uznána jako plnohodnotná profese (např. Nizozemsko), jsou osoby takto pracující zahrnuty do systému kompenzačních programů. Tímto způsobem je možné předcházet jejich sociálnímu propadu i v době ztráty příjmů z komerčně poskytovaných sexuálních služeb. V České republice tato možnost v době pandemie neexistovala, pakliže se nejednalo o poskytování těchto služeb v rámci „jiné“ činnosti na základě živnostenského oprávnění (např. masážní, rekondiční a regenerační služby). Na situaci spojené se ztrátou příjmu v České republice pamatuje třípířový systém sociálního zabezpečení, který však u osob pracujících bez živnostenského oprávnění, bez pracovní smlouvy či obdobně upravené dohody přináší zajištění prostředků na živobytí pouze na bazální úrovni garantované hranicí existenčního či životního minima. To se v některých případech ukazuje jako nedostatečné, protože nepokrývá situace např. v době pracovní neschopnosti, nemoci dítěte, karanténě apod. Zde se dostáváme do diskuze s nejasným vítězem, která se vede napříč politickým spektrem, odbornou veřejností, ale i mezi osobami v sexbyznysu, laickou veřejnost nevylučuje. Ukazuje se, že argumenty pro nebo proti legalizaci práce v sexbyznysu

nejdou vždy jasné, přesvědčivé a každá skupina diskutujících od legalizace očekává něco jiného.

Doporučení by měla směřovat ke státu, resp. vládě ve smyslu zavedení legislativních úprav provozování činnosti v sexbyznysu. Dále také ke všem subjektům, které poskytují sociální, zdravotní či sociálně-zdravotní služby v kontextu zaměření pozornosti na prevenci sexuálně přenosných nemocí, které v době pandemie mohly být upozaděny. Na místě je také zvýšená obezřetnost na poli dodržování bezpečnostních standardů při poskytování sexuálních služeb, a to především proto, že je z výstupů zřejmé, že se sexbyznys přesouvá více do soukromí, resp. do privátu. Ačkoli to z provedeného výzkumného šetření jasně nevyplývá, existuje zde riziko, že se bude poskytování bezkontaktních sexuálních služeb přesouvat do virtuálního prostředí, které má svá specifika. Ta spočívají v možném zneužití audiovizuálního obsahu a inklinaci k pornoprůmyslu, přičemž může dojít ke zpřístupnění závadného obsahu dětem a mladistvým, které může vyústit k jejich sexuálnímu napadení (nejen) v online prostředí.

Závěrem lze konstatovat, že některá témata jsou více provázána a že se některé dopady vzájemně ovlivňují (zejména v oblasti socioekonomické a legalizace sexbyznysu, v oblasti zdraví a bezpečí). Zahraniční zkušenosti nás mohou inspirovat v několika směrech. Jednak můžeme ve výzkumných závěrech hledat odpovědi na některé otázky, ale také se můžeme na některé situace dopředu připravit a snažit se jim předcházet.

Seznam literatury

- BEHEJ, Sára. *Životní kariéra sexuálních pracovníků*, Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Katedra řízení a supervize v sociálních a zdravotnických organizacích.
- CAPPONI, Věra, Tomáš NOVÁK a Růžena HAJNOVÁ, 1994. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada, ISBN 80-716-9115-1. (Capponi, Novák, Hajnová, 1994)
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.
- DRAŠTÍK, Antonín, Robert FREMR, Miroslav DURDÍK, Alexander SOTOLÁŘ a et. al., 2015. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- FRYDRYCH, Štěpán. *Legalizace prostituce v ČR?*. Praha, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Evangelická teologická fakulta, Katedra sociální práce.
- GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478614-3.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HAVELKOVÁ, Barbara a Blanka BELLAK-HANČILOVÁ, ed., 2014. *Co s prostitucí?: veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-149-7.
- LENDEROVÁ, Milena, 2002. *Chytila patrola: aneb prostituce za Rakouska i republiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0379-9.
- MALINOVÁ, H., 2011. O nás ale s námi aneb Co si myslí sexuální pracovníce o „Návrhu Zákona o regulaci prostituce“. In: VEČERKA, K. (Ed.). *Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací*. Praha: MČSS, ISBN 978-80-903541-8-0.
- MATOUŠEK, Oldřich, 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.

MATOUŠEK, Oldřich, 2007. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, ISBN 978-807-3673-109.

MATOUŠEK, Oldřich, 2008. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed., 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich, KŘIŠŤAN, Alois, ed., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4).

MIOVSKÝ, Michal, ed. *Průručka k provádění výběru metodou sněhové koule: snowball sampling*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. Metodika (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-08-0. Dostupné z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/1660/357/Prirucka_Snowball_Sampling1.pdf

MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.

ONDRÁŠEK, Stanislav. *Zdravotní a sociální aspekty práce v privátním sexbyznysu, České Budějovice, 2020, Disertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta*

POLÁKOVÁ, Jana. *Životní dráha sexuálních pracovníků – klientek organizace ROZKOŠ bez RIZIKA*, Praha, 2012, Diplomová práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce.

POLÁKOVÁ, J., 2016. *Sexuální práce v praxi a v zákonech: Analýza situace v ČR*. In: KUTLÁKOVÁ P., MALINOVÁ, H., POLÁKOVÁ, J., ŠÍDOVÁ, L., LOSINECKÝ, J. (Eds). *Tak tohle ne! Analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení*. Brno: Rozkoš bez rizika, s. 21–53. ISBN 978-80-260-9628-3.

RINGDAL, Nils Johan, 2000. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-046-5.

ŠÍDOVÁ, Lucie, Jana POLÁKOVÁ a Hana MALINOVÁ, 2013. *Ze sexybyznysu na trh práce?: přenos znalostí v oblasti legálního uchopení prostituce a jeho dopad na trh práce.* Brno: Rozkoš bez rizika. ISBN 978-80-260-4963-0.

VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav ČERNÝ a Jakub MAREK. *Bezdomovectví: jako alternativní existence mladých lidí.* 1. vydání. Praha: Karolinum, 2013, ISBN 978-80-246-2209-5.

WEISS, Petr, 2010. *Sexuologie.* Praha: Grada, 725 s. ISBN 978-80-247-2492-8.

SINGER, Randi, et al. COVID-19 prevention and protecting sex workers: a call to action. *Archives of Sexual Behavior*, 2020, 49.8: 2739-2741.

Legislativní zdroje

Návrh zákona č. 115 ze dne 31. ledna 2014 o regulaci prostituce; Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, [cit. 2016-04-30]; Dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=115&CT1=0>

Usnesení vlády České republiky č. 69/2020 Sb., o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území české republiky na dobu od 14:00 hodin dne 12. března 2020 na dobu 30 Dnů. In: Sbírka zákonů, 2020, ve znění pozdějších předpisů, [Dostupné online](#)

Usnesení vlády České republiky č. 156/2020 Sb., o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s epidemií viru SARS CoV-2. In: Sbírka zákonů, 2020, ve znění pozdějších předpisů, [Dostupné online](#)

Usnesení č. 391/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 957 o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu od 00:00 hodin dne 5. října 2020 na dobu 30 dnů. In: Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2020. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-391>

Usnesení č. 434/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 1065 o vyhlášení nouzového stavu pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ na území České republiky na dobu 30 dnů od 00:00 hodin dne 26. listopadu 2021. In: Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2021. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-434>

Návrh zákona č. 115 ze dne 31. ledna 2014 o regulaci prostituce; Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky, str. 33; [cit. 2016-04-30]; Dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=115&CT1=0>

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce), Sněmovní tisk č. 1108/0, 12. července

2013, dostupné online URL

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_pripavi_la_navrh_zakona_o_regulaci.html

ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce), Sněmovní tisk č. 1108/0, 12. července 2010, dostupné online URL

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_pripavi_la_navrh_zakona_o_regulaci.html

ZHMP: Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce), Sněmovní tisk č. 1108/0, 12. července 2012, dostupné online URL

https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_pripavi_la_navrh_zakona_o_regulaci.html

Usnesení č. 74/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 201 ze dne 12. března 2020 o přijetí krizového opatření. In: . Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2020. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-74>

Usnesení č. 401/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 997 ze dne 8. října 2020 o přijetí krizového opatření. In: . Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2020. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-401>

Usnesení č. 82/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 211 ze dne 14. března 2020 o přijetí krizového opatření. In: . Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2020. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-82>

Usnesení č. 425/2020 Sb.: Usnesení vlády České republiky č. 1079 ze dne 21. října 2020 o přijetí krizového opatření. In: . Sbírka zákonů: Vláda České republiky, ročník 2020. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-425>

Elektronické zdroje

Centrum Jana: Výroční zpráva 2020, 2020. *Network East - West*, z. s.: *Centrum Jana* [online].

Horšovský Týn: *Network East - West* [cit. 2021-11-02]. Dostupné z:

<https://www.centrumjana.cz/file/60/new---vyrocni-zprava-2020.pdf>

R-R: Výroční zpráva R-R za rok 2020, 2020. *Rozkoš bez rizika* [online]. Brno: ROZKOŠ bez

RIZIKA [cit. 2021-11-02]. Dostupné z: <https://rozkosbezrizika.cz/?edmc=12896>

R-R: Výroční zpráva R-R za rok 2019, 2019. *Rozkoš bez rizika* [online]. Brno: ROZKOŠ bez

RIZIKA [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://rozkosbezrizika.cz/?edmc=11941>

KOVAŘÍKOVÁ, Blanka, 2014. Hříšnice města pražského: Jak se dařilo prostitutkám za první republiky? 100+1: zahraniční zajímavost [online]. Brno: Extra Publishing, 29.3.2017 [cit.

2021-12-01]. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/hrisnice-mesta-prazskeho-jak-se-darilo-prostitutkam-za-prvni-republiky>

LANGOVÁ, Magdaléna, 2021. Matek v sexbyznysu přibývá, říká

socioložka. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 12.12.2021 [cit. 2022-01-01]. Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/domov/matek-v-sexbyznyse-pribyva-rika-sociolozka-sousedum-navic-zacaly-vadit-privaty-kvuli-covidu.A211212_175020_in_domov_tmr

STŘELKOVÁ, Monika a Jana POLÁKOVÁ, 2015. Reflexe násilí v sexbyznysu a možnosti

řešení: Práce s rizikem aneb sexbyznys nerovná se násilí. *Rozkoš bez rizika* [online]. Brno:

Rozkoš bez rizika, 27.7.2015 [cit. 2022-01-04]. Dostupné z:

<https://rozkosbezrizika.cz/reflexe-nasili-v-sexbyznysu-a-moznosti-reseni/>

Prostituce: Přístup států k prostituci. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San

Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2016 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Prostituce>

PRCHALOVÁ, Barbora, 2021. Sexuální pracovníce se bojí dalších uzávěr. *Právo* [online].

Praha: Právo, 4.12.2021 [cit. 2021-12-05]. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/domaci/clanek/sexualni-pracovnice-se-boji-dalsich-uzaver-40380112>

FARLEY, Melissa. Prostitution, the Sex Trade, and the COVID-19 Pandemic. *Logos*, 2020,

19.1., [cit. 2021-12-05]. Dostupné z:

<https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1194&context=dignity>

HOWARD, Sally. Covid-19: Health needs of sex workers are being sidelined, warn agencies. 2020. [cit. 2021-12-05]. Dostupné z: <https://www.bmj.com/content/369/bmj.m1867>

CALLANDER, Denton a Christian GROV, 2021. „Co budeme dělat, když se nakazíme?“. Studie založená na rozhovorech o pandemii COVID-19 a jejích účincích na zdraví a bezpečnost prostitutek ve Spojených státech. *Https://www.sciencedirect.com/* [online]. 1.12.2021 [cit. 2021-12-06]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2667321521000275?via%3Dihub>

Boyer, Debra K. (2020) "Prostitution During the Pandemic: Findings Show Need for Nordic Model," *Dignity: A Journal on Sexual Exploitation and Violence*: Vol. 5: Iss. 1, Article 7. DOI: 10.23860/dignity.2020.05.01.07 Available at: <https://digitalcommons.uri.edu/dignity/vol5/iss1/7><https://digitalcommons.uri.edu/dignity/vol5/iss1/>